

NEW YORK TIMES GAZETESİ'NİN GÖZÜYLE BALKAN SAVAŞLARI

Fikrettin YAVUZ*

Özet

Balkan Savaşları Türk harp tarihindeki en büyük mağlubiyetlerinden biri olarak telakki edilir. Ekim 1912'den Eylül 1913'e kadar aralıklı olarak devam eden savaşın birinci aşaması özellikle Osmanlı Devleti'nin neredeyse tarih sahnesinden silinmesine sebep olacaktı. Osmanlı ordusunun savaşın başlamasıyla birlikte hemen her cephede mağlubiyetler alması, önemli Balkan şehirlerini bir biri ardına kaybetmesi ve geri çekilmesi ülkenin içine düştüğü zor durumu da gözler önüne seriyordu. İstanbul'un kaybedilme tehlikesi karşısında ateşkes ve barış yapmak zorunda kalan Osmanlı hükümeti bir süre sonra muzaffer Balkan devletlerinin kendi aralarındaki problemlerden kaynaklanan savaşın ikinci aşamasında kaybettiği topraklardan bir kısmını geri almayı başarmıştı. Birinci Dünya Savaşı'nın provası olarak görülen bu çetin süreç bütün dünya tarafından yakından takip edilmişti. Gelişmeler dünya kamuoyuna gazeteler vasıtasıyla aktarılıyordu. Nispeten Avrupa'nın politik oyunlarının dışında kalan Amerikan kamuoyu da bu gelişmelere ilgi göstermişti. Amerikalılar Balkanlardaki bu gelişmeleri nasıl karşılamışlardı? Balkan müttefikleri ve Osmanlı orduları arasındaki savaşları kendi kamuoylarına nasıl aktarmışlardı? Bu çalışmanın amacı bu tür sorular çerçevesinde Amerika'nın en önemli gazetelerinden biri olan *New York Times*'in bakış açısıyla Balkan Savaşları'nın ayrıntılı olarak ele alınmasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Balkan Savaşları, Batı Kamuoyu, New York Times, Türk Ordusu, Balkan Milletleri.*

* Yrd.Doç.Dr. Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

The Balkan Wars Through The Eyes Of The New York Times

Abstract

The Balkan Wars are considered one of the biggest defeats in the Turkish war history. The first phase of the war continued intermittently from September 1912, to October 1913 would cause almost the collapse of the Ottoman state. The defeats of the Ottoman army on all fronts, the loss of important cities in the Balkans one after another and the immediate withdrawal of the Turkish army demonstrated the difficult situation that the country has fallen into. The Ottoman government that had to sign armistice and peace in the face of losing Istanbul was able to get back some of the lost territory in the second phase of the war growing out of the problems of the triumphant Balkan states. This arduous period seen as a rehearsal for the First World War was followed closely by the whole World. The developments were communicated to the world public through the newspapers. Being relatively out of the European political delusion, the American public shown interest in these developments. How did the Americans perceive these developments in the Balkans? How did they communicate the wars between the Balkan allies and the Ottoman army to their own public? Within the frame of such questions, the main aim of this study is to discuss in details the Balkan Wars from the perspective of the *New York Times*, one of the most important newspapers of America.

Key Words: *Balkan Wars, Western Public Opinion, New York Times, Turkish Army, Balkan Nations.*

Giriş

Osmanlı Devleti'ni sona erdiren felaketler zincirinin en önemli halkalarından birisi şüphesiz Balkan Savaşları'dır. Osmanlı Devleti bu meşakkatli sürecin sonunda önemli bir vatan parçasını kaybetmiş, Balkanlardan çekilmek zorunda kalmıştır. Büyük savaşın ön provası gibi görülen Balkan Savaşları Richard Hall'un da dediği gibi, Avrupa tarihinde milliyetçilik ve çatışmanın hâkim olduğu bir dönemin başlangıcını temsil etmektedir. Bu savaşlar, Balkan halklarının İtalyan ve Alman örneklerini taklit etme ve büyük ulusal örnekler oluşturma yolundaki ilk ortak gayeleriydi¹. Aslında 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nden kopmaya başlayan Balkan halklarının gayesi bağımsız olmaktı. Bu yolda Balkan milletleri için önemli dönüm noktalarından biri hiç şüphesiz Berlin Antlaşması ve sonrasındaki

¹ Richard Hall, *Balkan Savaşları 1912-1913, I. Dünya Savaşı'nın Provası*, Çev. M. Tanju Akad, İstanbul, 2003, s. 9.

gelişmelerdi². Ancak Balkan savaşları bu gayelerinin en üst seviyeye ulaştığı nokta olmuştu. Özellikle Berlin öncesi ve sonrası süreçte büyük devletler Balkanları yakından takip ediyorlar ve hatta Rusya ve İngiltere bu bölge üzerine politikalar üretiyorlardı³. Ülkelerin bu yakın takibi neticesinde batı kamuoyu da Balkanlardaki gelişmelerden yoğun bir şekilde haberdar oluyordu. Kamuoyuna bilgi veren en önemli araç ise 19. yüzyılda daha da gelişen ve güçlenen basın yani gazeteler olmuştu.

Özellikle 18. yüzyılın sonlarında ulaşım hızının buhar gücünün kullanılmasıyla artması, telgrafın keşfi ve kıtalararası telgraf hatlarının döşenmesi ile gazetecilik büyük bir gelişim göstermiş böylelikle geniş halk kitleleri gazeteler yoluyla bilgilenemeye başlamıştı. Öte yandan uluslararası haber iletim ağını ele alacak olan haber ajanslarının⁴ da 19. yüzyılın sonlarına doğru birbirleriyle mücadele etmeye başladıkları ve dünyanın bu haber ajansları arasında bölüşüldüğü görülmektedir⁵. Basına haber sağlayan bu ajanslar Kırım Savaşı'ndan sonraki hemen bütün büyük savaşlarda dünya halklarını bilgilendiriyorlardı. Balkan Savaşları boyunca da bu işlevlerini yerine getirmişlerdi.

Bilgi kaynaklarını genellikle büyük haber ajanslarının oluşturduğu basın özellikle 19. yüzyılın sonundan itibaren halkı yani kamuoyunu bilgilendirmenin yanı sıra, siyasi iktidarları yönlendiren önemli bir konuma gelmiştir. Bu durum karşısında politikacılar da basının bu etkisine kayıtsız kalamamışlar ve

² Aslına bakılırsa 1878 Balkanlar için bir çözüm olarak görülmekteydi. Ancak Berlin Kongresi'nde alınan kararlar bundan sonraki siyasi gelişmelerin de belirleyicisi olmuştur. Bkz. Maria Todorova, *Balkanları Tahayyül Etmek*, çev. Dilek Şendil, İstanbul İletişim Yayınları, 2003, s. 338.

³ Özellikle Rusya'nın Balkan politikaları konusunda bkz. Barbara Jelavic, *Russia's Balkan Entanglements 1806-1914*, Cambridge University Press, 1991. Ayrıca Berlin öncesi süreçte meydana gelen ve kongrenin toplanmasına sebep olan gelişmeler çerçevesinde İngilizlerin bölge üzerindeki politikaları konusunda bkz. Mithat Aydın, *Balkanlarda İsyân, Osmanlı İngiliz Rekabeti*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

⁴ İlk uluslararası haber ajansı Charles-Louis Havas tarafından Havas Ajansı (daha sonra Agence France-Presse (AFP) adı ile 1835 yılında kurulmuştur. Daha sonra Berlin'de Wolff ve Londra'da Reuters ajanslarının kurulması ile aralarındaki rekabet 1869 yılında yaptıkları bir anlaşma ile çözüme kavuşturulmuştu. "Ajans İttifak Anlaşması" ile dünya bu ajanslar arasında belirli bölgelere bölünüyordu. Bkz. K.M. Shrivastava, *News Agencies: From Pigeon to Internet*, New Dawn Press Group, New Delhi, 2007, s. 2.

⁵ Mark D. Alleyne, *News Revolution: Political and Economic Decisions About Global Information*, St. Martin's Press, New York 1997, s. 6-7.

yönlendirmelerine açık olmuşlardır⁶. Dolayısıyla ülkeler politikalarını belirlerken basının yönlendirmelerinden etkilenmişler, özellikle savaş gibi olağanüstü durumlarda basın bu anlamda çok önemli bir vazife üstlenmiştir. Bu çerçevede 19. yüzyılın hasta adamı olarak görülen Osmanlı Devleti'nin hem iç hem de dış ilişkileri üzerine özellikle Avrupa basınının yakın bir takip içerisinde olduğu görülmektedir. Aslında Avrupa basınının Osmanlıya yönelik tutumu geleneksel Avrupa ön yargılarından hiçbir zaman kurtulamamıştır. Türklerin yüzyıllar boyunca Avrupa kıtasında geniş bölgeler elde etmeleri, bu bölgelerde nüfuzları ve hâkimiyetleri olmasına rağmen Avrupa'da "öteki" olarak görülmesi ve bunun bir "sorun" olarak algılanması, basının Osmanlı Devleti ile ilgili haberlerinin hemen tamamında hissedilir⁷. Kırım Savaşı, 93 Harbi, Ermeni olayları gibi gelişmeler batı basını tarafından çok yakından takip edilmişti. Balkan Savaşları da, gazeteciliğin gelişmesine paralel olarak çok yakından gün be gün izlenmiş, tüm gelişmeler anında Avrupa başkentlerine ve dünyanın her tarafına duyurulmuştur⁸.

Basının Balkan Savaşları'na İlgilisi ve New York Times

Balkan Savaşı patlak verdiğinde Avrupalı gazeteler savaş muhabirlerini bir bir savaşı takip etmek üzerine İstanbul'a yola çıkarıyorlardı. İngiltere'nin en önemli gazetelerinden *Times*, *Daily Chronicle*, *Daily Telegraph*, *Daily Mail*, *Central News* savaş muhabirlerini İstanbul'a göndermişlerdi⁹. *Daily Telegraph*'ın savaş muhabiri olarak İstanbul'da bulunan Ellis Ashmead Bartlett savaş başladığında 35 yabancı muhabirin İstanbul'da toplanmış, top seslerini

⁶ Bu durumu İngiltere ve Almanya gibi Avrupa'nın önemli devletlerinde görmek mümkündür. Bkz. Ramazan Çalık, *Alman Kaynaklarına Göre II. Abdülhamit Döneminde Ermeni Olayları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 155-156.

⁷ Memet Yetişgin, "Batı Basınından Osmanlı Devleti'ne Yaklaşımlar ve Osmanlıların Bu Yaklaşımlara Tepkileri", Sayı: 28, *OTAM*, 2010, Sayfa: 119-162. (125).

⁸ Örneğin İngiliz basınının önemli gazetelerinden bir olan *The Times*'in gözüyle Balkan Savaşları konusunda bkz. Mehmet Okur, "The Times Gazetesi'ne Göre Balkan Savaşları ve İngiltere'nin Politikası", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, XII/2 (Kış 2012), s. 183-197.

⁹ *The Times*'tan Lionel James, *Daily Chronicle*'dan Donohoe, *Daily Telegraph*'dan Ashmead-Bartlett ve kardeşi E. Ashmead-Bartlett, *Daily Mail*'den Ward Price ve *Central News*'ten Baldwin ile *Morning Post*'tan Frank Fox, İngiltere basınının güzide savaş muhabirleri arasındaydılar ve İstanbul'daki durumu takip etmekle görevlendirilmişlerdi. Bkz. Philip Gibbs and Bernard Grant, *The Balkan War Adventures of War with Cross and Crescent*, Boston Small, Maynard and Company, 1913, s. 141-142. Ellis Ashmead Bartlett, *With The Turks in Thrace*, London, 1913, s. 6.

duymak ve orduya eşlik etmek için izin almayı bekliliklerini ifade etmektedir. Bunların ekseriyetinin İngiliz gazetelerini temsil ettiklerini ve hemen her gazetenin cephede bir temsilcisi olduğunu belirten Bartlett bazı gazetelerin muazzam fotoğrafçıları olduğunu altını çizmektedir. Baartlett'in verdiği bilgiye göre Fransız basınından da önemli gazetelerin muhabirleri İstanbul'a gelmişti. *Le Temps*'den M. Rodes, *L'Illustration*'dan M. Raymond adlı muhabirler Fransız basınına temsil ediyorlardı. *Major von Zwiter* Alman basınına, *Baron Binder von Kriegelstein* Avusturya basınına haber aktarmak için İstanbul'daydı. Ayrıca Danimarka ve İskandinavya'yı temsil eden savaş muhabirlerinin yanı sıra iki Rus muhabir ile Uşi Anlaşması imzalandıktan sonra bir İtalyan muhabir *Corriera Della Sierra* gazetesinin temsilcisi olarak İstanbul'a gelmişti¹⁰. Konuyla ilgili bilgi veren başka kaynakların da aynı sayılarda muhabirin İstanbul'a geldiğini kaydettikleri dikkati çekmektedir.

Kendisi de savaşı takip etmek üzere İstanbul'a gelmiş olan gazeteci Stephan Lauzan otuza yakın savaş muhabirinin İstanbul'da olduğunu ifade etmektedir¹¹. Kısacası tüm Avrupa'nın gözü kulağı Balkanlardaki gelişmelerdeydi. Aynı zamanda Amerika'da da bu gelişmeler çok yakından takip ediliyordu. Nispeten Avrupa'nın karmaşık politik oyunlarının dışında kalan Amerikan kamuoyu Balkan Savaşları ile ilgili gelişmeleri gazetelerinden takip ediyordu. Amerika'nın en önemli gazetelerinden biri olan *New York Times*'in Balkan buhranını Amerikan halkına nasıl aktardığı bu çalışmanın ana konusunu teşkil etmektedir. Gazetenin Balkan Savaşlarını Amerikan halkına nasıl aktardığını ele almadan önce savaşan taraflara ve gelişmelere karşı tavrını anlamak açısından tarihiyle ilgili kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

*New York Times*¹² 18 Eylül 1851 tarihinde Whig Partisi¹³ mensubu olan ve daha sonra Cumhuriyetçi Ulusal Komite'nin ikinci başkanlığını yapan

¹⁰ Bartlett, *With The Turks in Thrace*, s. 59-60.

¹¹ Lauzan ayrıca Fransız *Le Matin*'in muhabiri Mösyö Goven ile *Le Illustration*'un muhabiri Raymond'un isimlerini de belirtmektedir. Stephan Lauzan, *Osmanlı'nın Bozgun Yılları-Hastanın Başucunda Kırk Gün Kırk Gece-*, çev. Seyfettin Ünlü, Beyan Yayınları, İstanbul, s. 21.

¹² New York Times gazetesinin kuruluşu ve ilk 70 yılı ile ilgili olarak 1896 yılında gazeteyi satın alan Adolp S. Ochs'in girişini yazdığı eser için bkz. Edmar Davis, *History of The New York Times 1851-1921* New York 1921.

¹³ Whig Partisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde Jackson (Amerika'nın 7. Başkanı ve Demokrat Parti'nin kurucusu) demokrasisi döneminde mevcut olan (1832-1856) politik bir partidir. Detaylı bilgi için bkz. Michael F.Holt, *The Rise and Fall of the American Whig Party: Jacksonian Politics and the Onset of the Civil War*, Oxford University Press, 1999.

gazeteci ve politikacı Henry Jarvis Raymond¹⁴ ve eski bir banker olan George Jones tarafından *New-york Daily Times* adıyla kurulmuştur¹⁵. *New York Times* gazetesinin haberlerini aktarırken tarafsızlık için çaba gösteren bir geleneği olduğu bilinmektedir. Adolp S. Ochs isimli bir girişimci 1896'da gazeteyi satın aldığı zaman gazetenin Demokrat Parti'nin yayın organı olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Gazete siyaseten tarafsızlığını Cumhuriyetçilere temin etmek için Ochs kendi ismiyle gazetede yer alan şu cümleleri yayınlamıştı: “*Times*’in amacı korku veya kayırma olmaksızın parti, mezhep veya çıkar grubu dikkate alınmaksızın tarafsız bir şekilde haber vermektir”¹⁶. Bağımsız demokratik bir gazete olarak *Times*’ın bu tutumunu 20. yüzyılın başında da muhafaza ettiği ifade edilmekte, olaylara ve kişilere karşı demokratik bir tutum içerisinde olduğu belirtilmektedir¹⁷. Ancak savaş öncesinde verilen haberlere bakıldığında durumun özellikle Osmanlı Devleti ile ilgili haberlerde pek de öyle olmadığı, klasik Avrupa mantığı ile haberler yapıldığı dikkati çekmektedir. Bunun temel sebebi ise gazetenin haber kaynaklarının daha ziyade İngiltere merkezli olmasıdır. Bu da gazetenin verdiği haber ve yaptığı yorumlarda zaman zaman önyargılı bir yaklaşım sergilemesine sebep olmuştur.

¹⁴ New York Times’in kurucusu olan Henry Jarvis Raymond’un bu aşamadaki çalışmaları için bkz. George Henry Payne, *History of American Journalism*, New York, London, d. Appleton and Company, 1920. s. 269-284.

¹⁵ The New York Times adını 1857 yılında alan gazete ilk başlarda pazar günleri dışında her gün yayınlanıyordu. Fakat 21 Nisan 1861 iç savaş nedeniyle oluşan talep üzerine diğer günlük gazetelerin yanı sıra Pazar nüshaları da çıkarmaya başladı. Gazetenin etkisi 1870-71 yıllarında artmaya başladı. 1880’lerde gazete cumhuriyetçi adayları desteklemeyi bıraktı ve siyaseten daha bağımsız bir hal aldı. 1884 yılında Demokrat Grover Cleveland’ı ilk başkanlık seçiminde destekledi. Bu durum gazetenin okuyucularını yaralasa da birkaç yıl içerisinde kaybettiği okuyucu kitlesini geri kazandı. New York Times 1896 yılında Chattanooga Times yayımcısı olan Adolp Ochs tarafından satın alındı. Ertesi yıl Adolph gazetenin sloganını belirledi. “Yayınlanmaya/basıma uygun her haber”. Onun yönetiminde New York Times uluslararası saha, yayın ve üne kavuştu. 1910 yılında New York Times hava yolu ile Philadelphia bölgesine gönderilmeye başlandı. New York Times’in Atlantik ötesine ilk gönderilmesi ise 1919 yılına Londra’ya gerçekleştirildi. http://en.wikipedia.org/wiki/The_New_York_Times, 11.12.2012.

¹⁶ Bu anlayışın 1950’li yıllara kadar Ochs’un damadı tarafından devam ettiği, fakat 1960’lı yılların başından itibaren ise terk edildiği ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bobo Kohn, *Journalistic Fraud How the New York Times Distorts the News and Why It Can No Longer Be Trusted*, Nashville Tennessee WND Books, USA. 2003.

¹⁷ Davis, *History of the New York Times*, s. 250-251.

Savaş Öncesi Gazeteye Yansıyan Haberler

Savaş patlak vermeden önce kaynayan bir kazan halinde olan Balkanlarla ilgili verilen haberler çok yakında bu savaşın başlayacağı üzerineydi. 2 Ekim tarihli haberde bunu destekler nitelikte “*Balkan Savaşı Korkusu*” başlığını taşıyordu. Balkan devletlerinin işbirliği içerisinde Osmanlı'ya karşı mücadele etmelerinin nedeninin Türklerin Balkan Hıristiyanlarına kötü davranması olduğu ileri sürülüyordu. Haberde Türkiye'nin Makedonya için verdiği sözlerini tutmadığı ve bu durumun oradaki başkaldırının asıl sebebi olduğu ifade ediliyordu. Bir başka iddia ise özellikle Selanik çevresinde silahlı Türk çetelerinin varlığı ve yağmacılık yapıyor olmalarıydı. Haberde az da olsa ilginç ve doğru tespitlere de yer veriliyordu. Bu çerçevede Yunan, Bulgar ve Sırp'ların bir araya gelmesinin sebebinin Türkiye'nin iç ve dış problemlerle yüz yüze olmasından ileri geldiği ve Makedonya'ya özerklik talep edildiğinin altı çiziliyordu. Haberin devamında büyük devletlerin rızası olsun olmasın savaşın güney doğu Avrupa'nın haritasında büyük değişikliklere sebep olacağı, bütün Balkan devletlerinin toprak kazanmak peşinde olduğu, aynı zamanda Yunan ve Bulgar devletlerinin seferberlik ilan ettiği kaydediliyordu. Haberdeki bir başka husus savaşla ilgili dedikoduların Avrupa borsalarını olumsuz yönde etkilediğiydi. Avrupa'nın büyük devletleri görevlerini tam anlamıyla yerine getirirlerse savaş tehlikesi bertaraf edilmiş olabilir ifadesi belki de haberdeki en doğru değerlendirme olarak göze çarpıyor. Fakat bunun için de büyük devletlerin kendi aralarındaki kıskançlıklarından arınmaları gerekiyordu. Habere göre Balkanlara barış bu şekilde gelebilirdi¹⁸. Çıkması an meselesi olan savaşla ilgili bu tür haberlerin yanı sıra Balkan devletlerinin savaşa hıızarlıklarına dair bilgiler de gazetede yer buluyordu. 3 Ekim tarihli habere göre, Türkiye ile savaşa ihtimaline karşılık dört küçük devlet yani, Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ silahlanıyordu. Bu ülkelerin toplam nüfusu 13,5 milyon olup 1 milyon askeri savaş alanına sürebilirlerdi¹⁹.

New York Times gazetesinde meselenin ortaya çıkış sürecini irdeleyen ve genel hatlarıyla klasik batı mantığı ile yani önyargılarla kaleme alınmış pek çok haber dikkati çekmektedir. Bu haberlerde genelde Balkanlardaki bu karmaşanın asıl faalinin Osmanlı Devleti olduğu, hiçbir taahhüdünü yerine getirmediği ileri sürülüyordu. Seferberliklerin ilan edildiği savaşın hemen öncesinde 3 Ekim tarihli bir haberde de dört yıl önce büyük devletler arasındaki ilişkiler

¹⁸ New York Times, *The Balkan War Scare*, Oct 2, 1912, s. 12.

¹⁹ New York Times, *The Balkan Forces*, Oct 3, 1912, s. 12.

neticesinde Balkan devletlerinin birbirine yaklaştığı özellikle Rusya'nın desteğiyle Bulgaristan ve Karadağ'ın beylik statüsünden krallık statüsüne geçtiği belirtiliyordu. Öte yandan İttihat ve Terakki'nin kurduğu hükümetin Makedonya ve Arnavutluk'ta söz verdiği reformları yerine getirmediği üzerinde duruluyor, meydana gelen olaylar önyargılı bir şekilde "Abdülhamid dönemi mezalimlerine" benzetiliyordu. İşte bu olayların Bulgarların Makedonya'ya saldırmalarına neden olduğu yazılırken Karadağlıların Arnavutları kışkırttığı, bu durumun da İstanbul, Sofya ve Çetine arasındaki gerilimi iyice arttırdığı dile getiriliyordu. Haberde öte yandan detaylı bir şekilde Balkan devletlerinin askeri kuvvetlerinin sayılarına dair bilgilere yer veriliyordu²⁰. Anlaşılan artık savaş kapıda ve çok kısa bir süre içerisinde başlayacaktı. 6 Ekim tarihli bir haberde Viyana'da Balkan devletlerinden bir yetkilinin verdiği bilgi gazetede akis buluyor, savaşın kaçınılmaz olduğunu ifade eden yetkili Türkler savaşta galip gelseler de kapsamlı reformlar yapmaya zorlanacaklar diyordu²¹.

Savaşın artık kaçınılmaz olduğu anlaşıldığında yani savaşın hemen öncesinde Amerika'da yaşayan Balkan milletlerinin gelişmelere ne şekilde yaklaştıklarını gösteren haberler dikkati çekmektedir. Washington'dan alınan bir haberde, orada bulunan Yunan sefarethanesinde verilen bilgiye göre Türkiye ile yapılacak savaşa katılmak üzere Amerika'daki Yunanlılar memleketlerine büyük bir göç hareketi başlatacaklardı. Buna göre o dönemde Amerika'da askerlik yaşı gelmiş olan 330 bin Yunanlı bulunuyor, bir hükümet emriyle savaşa çağrılan Amerika'daki Yunanlıların sayısının 75 bin civarında olabileceği ifade ediliyordu. Bunu müteakip verilen haberde ise Yunanlıların savaşa katılmak üzere Amerika'dan ayrılmaya başladıklarını gösteren 1150 Yunan gencinin savaşmak üzere yola çıktıkları bilgisi dikkati çekiyordu. Bir başka grup gemi demir aldıktan sonra şapkalarını sallayıp Yunan ulusal marşını okuyarak Washington'dan ayrılmıştı²². Anavatanlarına savaşmak üzere dönen Yunanlılardan bahseden gazete "*Türkiye'nin düşmanları*" olarak tasvir ettiği Balkan milletlerinin çok fazla şey istediğini ifade ediyordu. Dönemin büyük devletlerinin konu üzerindeki politikalarını değerlendiren bir haberde, özellikle İngiltere'nin olayların yatışması için Fransa'nın teklifine yanaşmadığı ifade ediliyordu. Öte yandan asıl meselenin büyük devletlerin savaşı önlemek adına

²⁰ New York Times, *How The Crisis Originated*, Oct 3, 1912, s. 4.

²¹ New York Times, *Declares War Is Certain: Representative of a Balkan State Predicts Speedy Outbreak*, Oct 6, 1912, s. 4.

²² New York Times, *75.000 Greeks May Return: That Number of Residents of America Are Affected*, Oct 6, 1912, s. 4.

Osmanlı Devleti'nden koparacağı reformların Balkan milletlerini memnun edip edemeyeceği hususuydu²³. Savaş öncesinde bu tür daha ziyade Balkan milletlerini merkeze alan haberlerin yanı sıra Türk tarafını merkeze alan bazı haberlerin de gazetede yer bulduğunu görüyoruz.

7 Ekim tarihli gazetede Türkiye'nin yaklaşan savaşa karşı nasıl bir pozisyon aldığı üzerinde duruluyordu. Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ'dan gelen ciddi tehlike ortaya çıkınca, yani bu ülkeler saldırgan bir tutum içerisine girip ve açık bir şekilde savaşa hazırlanınca, Türk hükümeti beklenmeyen bir şekilde büyük bir gayretle harekete geçti. Haberin detayında ise dikkat çeken bilgilere yer veriliyordu. Buna göre Türk hükümeti Bulgar sınırına Anadolu'dan asker getirmiş, Romanya ile anlaşma yolları aramaya başlamıştı. En önemlisi ise savaş öncesinde İtalya ile yaptığı müzakereleri hızlandırmasıydı. Ülke içerisinde hükümetin bu çabaları önemli bir destek görüyor, Türk halkı hükümete güveniyor, ülkedeki ihtilaflar ve iç savaş ihtimali yerini birliğe ve vatanseverliğe bırakıyordu²⁴. Bu değerlendirmeye göre Balkan milletlerinin saldırgan tutumu, Türklerin bir araya gelmesini sağlamıştı. Gazetenin İstanbul'dan aldığı bir haberde Türk halkının savaşın kaçınılmaz olduğunu anladığı, işlerin çok ileriye götürüldüğünü, orduların seferber olmasının buna örnek gösterilebileceğine inanıldığı ifade ediliyordu. Haberde Türk halkının Rumeli ve Makedonya için büyük devletlerin temsilcilerince hazırlanacak olan ıslahatların dahi Balkan müttefikleri arasında anlaşmazlıklara neden olacağına özellikle Yunanistan'ın hiçbir şekilde memnun edilemeyeceğine inanıldığına altı çiziliyordu. Aynı haberde İstanbul'daki savaş hazırlıklarıyla ilgili ayrıntılı bilgi veriliyordu. Buna göre Hilal-i Ahmer 200 yataklı dokuz hastane kurma kararı almıştı ve bunlardan ikisi İstanbul'da, diğerleri, Edirne, Selanik, Alasonya ve İskodra'da kurulacaktı. Ayrıca İstanbul'da üç günlük örfi idare (olağanüstü hal) ilan edilmiş, Anadolu'dan hububat ihracatı yasaklanmıştı. Haberde ayrıca Makedonya'da da örfi idare ilan edildiği ve İngiliz büyükelçisinin Makedonya'daki ıslahatların uygulanması için sadrazamla görüştüğü bilgisi de veriliyordu²⁵. Savaş patlak vermeden hemen önce çıkan haberlere bakıldığında, meselenin kökenlerinin eskiye dayandığı üzerinde durulduğu ve savaş hazırlıkları yapan Balkan milletlerinin haklı

²³ New York Times, *Turkey's Foes Ask Much: Paris Questions Whether Turkey Will Yield Enough*, Oct 7, 1912, s. 4.

²⁴ New York Times, *The Turkish Awakening*, Oct 7, 1912, s. 10.

²⁵ New York Times, *Turks Still Expect War*, Oct 8, 1912, s. 3.

gösterilmeye çalışıldığı dikkati çekmektedir. Bununla birlikte büyük devletlerin üstü kapalı da olsa kendi çıkarları için bölgedeki statükoyu koruma çabası içerisinde olduğu belirtiliyordu. Ancak haberlerdeki yorum ve değerlendirmelerden de net bir şekilde anlaşıldığı üzere savaş artık kaçınılmazdı ve bu gerginlik birkaç gün içerisinde silahlı çatışmaya dönüşecekti.

Savaş İlanı ve Sonrasına Dair Gelişmeler

9 Ekim tarihli gazete Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettiğini belirtirken diğer Balkan devletlerinin de Osmanlı Devleti'ne saldırmak üzere Karadağ'a katılacakları bilgisini veriyordu²⁶. 10 Ekim tarihli *New York Times* gazetesi, savaş ilanlarının yapıldığını, ülkelerin muazzam bir anlaşma içerisinde olduğunu ve devletlerin önlemler aldığını belirten ifadeleri başlığını taşıyordu. Viyana'dan özel muhabirinin bildirdiğine göre, Balkan hükümetlerine yakın bir kaynaktan alınan bilgiye göre, Karadağ'ın Babıali ile ilişkilerini kesmesi ve savaş ilan etmesi acele ile alınmış bir karar değildi. Bu ilk hareket çok dikkatli bir şekilde önceden kararlaştırılmış bir planın Balkan ligi tarafından uygulanan ilk aşaması idi. Avrupa ertesi gün yani Perşembe günü plandaki müteakip olaylara şahit olacaktı. Alınan karara göre önce Karadağ saldıracaktı zira Balkan müttefiklerinin düşüncesine göre Türk kuvvetlerinin en zayıf olduğu yer Karadağ sınıрыdı. Planın bundan sonraki kısmı Bulgaristan ve Sırbistan'ın birlikte harekete geçmesiydi. Hareketin geciktirilmesinin nedeni Yunan seferberliğinin yavaş olmasından kaynaklanıyordu. Balkan devletleri büyük devletlerinin müdahalesini kabul etmek düşüncesinde değillerdi. *Times* muhabirinin verdiği bilgiye göre Bulgaristan işlerin bu duruma gelmesi neticesinde artık bekleyemeyeceğini ifade etmişti²⁷. Savaş artık başlamış bulunuyordu ve gazetede savaşın gidişatına dair birçok haber bundan sonra daha fazla yer alacaktı. Ancak zaman zaman durum değerlendirmesi yapılan haberlere de yer veriliyordu. Bu çerçevede gazetede yapılan doğru tespitlerden birinde büyük devletlerin asıl amacının Balkanlardaki statükoyu korumak olduğu ve fakat bunun hayli zor üstesinden gelinebilecek bir husus olduğuydu. Buna ilaveten alınacak herhangi bir reform kararının Osmanlı Devleti tarafından yerine getirilmeyeceği ileri sürülüyordu. Zira Berlin Antlaşması'ndan bu yana Balkan coğrafyasında hayli değişimler olmuş, alınan kararların birçoğu ihlal

²⁶ *New York Times, War Declared; Battle Raging in the Balkans*, Oct 9, 1912, s. 1,3.

²⁷ *New York Times, War Declarations To-Day.: States Said to be in Perfect Accord -- Powers Taking Precautions*, Oct 10, 1912, s. 4.

edilmişti. Sultan'ın topraklarının dörtte üçü Balkan milletleri tarafından Osmanlı Devleti'nden koparılmıştı. İşte tüm bu sebeplerden dolayı bölgedeki problemleri çözmek çok zor görünüyordu²⁸. Buradan da anlaşılacağı üzere Balkanlardaki savaş daha karmaşık bir hal alacaktı. Peki savaş karşısında Amerika nasıl bir tutum takip edecekti?

Berlin'den gönderilen bir telgrafta orada bulunan Amerikalı Profesör William Milligan Sloane ile yapılan mülakat Amerika'nın savaşa karşı nasıl bir tutum içerisinde olması gerektiğini konu ediyordu. Profesör ilk başta Amerika'nın bu olaylara seyirci kalamayacağını belirtiyordu. Ona göre bunun sebebi yakın doğudaki Amerikan misyonerlerinin düşebileceği durumdu. Çünkü Rum Katolik Kilisesi'nin Balkanlarda etkisinin artması Amerikan misyonerleri için olumsuz sonuçlar doğurabilirdi. Bunun yanı sıra Amerikan ticari çıkarları da bölgenin Slavların eline geçmesi sonucunda zarara uğrayabilirdi. Ayrıca Amerikalı tüccarların Balkan hükümetlerinden yeterli garantiyi elde etmeleri mümkün değildi. Ticaret noktasından bakıldığında Amerika için en iyisi Türkiye'nin durumunun muhafaza edilmesiydi. Jön Türklerin yönetiminde Hıristiyan nüfusun çok zor şartlar altında yaşadığını ileri süren Profesör, Makedonya'da bir Hıristiyan vali olursa burada daha insani bir rejime doğru gidilebileceğini ileri sürüyordu. Profesör Sloane, Balkan milletlerinin Türklerin elinde olan bu bölgeleri aldıkları takdirde çeşitli karışıklıkların çıkacağını ve Amerika'nın duruma el atmak zorunda kalacağını tahmin ettiğini söylüyordu. Nihai olarak Amerikan hükümetinin bu bölgede yaşayan Amerikan misyonerlerini öyle ya da böyle korumak zorunda olduğu değerlendirmesinde bulunuyordu²⁹. Amerikalı profesör doğal olarak durumu bu şekilde yaklaşıyor ve Amerikan çıkarlarının nasıl muhafaza edilmesi gerektiği üzerinde duruyordu.

11 Ekim tarihli gazete İstanbul'da savaş ilanları yapılmadan önce meydana gelen ilginç bir haberi sayfalarına taşıyordu. Haberde 2000 öğrencinin İstanbul'da Babıali'de gösteri yaptığı, Makedonya'ya reform garantisi verilmemesini talep ettiği ifade ediliyordu. Öğrencilerin savaş istiyoruz sloganları attığı Sadrazamlık binasının camlarını kırdıkları sayılarının kısa bir süre içerisinde 5000'e ulaştığı belirtiliyordu³⁰. İstanbul'dan alınan bir başka haberde, Türk hükümetinin Balkan devletlerine savaştan korkmadığını

²⁸ New York Times, *The Balkan War*, Oct 10, 1912, s. 10.

²⁹ New York Times, *America's Interest In The Balkan War*, Oct 13, 1912, s. 1.

³⁰ New York Times, *Turks Howl For War, Mob of Students Breaks the Windows of the Grand Vizierate*, Oct 11, 1912, s. 4.

göstermek için saldırgan bir tutum takınmaya başladığı ifade ediliyordu. Haberde bu saldırgan tutuma örnek olarak İstanbul'da bulunan 1000 civarındaki Rum ve Bulgar vatandaşına kötü muamele edildiği ileri sürülüyor ve bunun Yunanistan ve Bulgaristan'ı kışkırtmaya yönelik hareketler olduğu iddia ediliyordu. Haberin devamında bu kişilere buradan ayrılmadan önce vergilerinin tamamını ödemeleri hususunda baskı yapıldığı, hükümetin tüm Bulgar ve Yunan vatandaşlarını savaş ilan edilir edilmez sınır dışı etmeye kararlı olduğu, bu kişilerin bu amaçla bekleyen gemilere bindirilecekleri³¹ gibi iddialar sıralanıyordu.

Savaşın bu ilk günlerinde Türk donanmasının İtalya ile anlaşma sağlanmasından ötürü artık daha aktif bir faktör haline geldiği, Türkiye'nin Yunanistan ve Balkan devletlerindeki elçilerini geri çağırdığı belirtilirken, Bulgarların ise Edirne'ye saldırmaya hazırlandıkları ifade ediliyordu. Öte yandan Balkan devletlerinin orduları ile ilgili bilgi verilirken Sırp ordusunun üç kola ayrılmış bir şekilde saldırıya hazır olduğu Bulgar ordusundaki asker sayısının ise 250 bin rakamına ulaştığının altı çiziliyordu³². Birkaç gün sonra Bulgarların Edirne'ye saldıracaklarına dair haberin doğruluğu ortaya çıkıyordu. "*Bulgar Orduları Türkiye'ye Saldırdı*" başlığıyla verilen habere göre, Bulgarlar üç farklı bölgeden Edirne'ye büyük bir kuvvetle saldırıya geçmişti. Türk askerleri ise savunma pozisyonunda bekliyordu. Niş'ten alınan bir haberde Sırp birliklerinin sınırı geçtiği, Priştine'ye kadar geldikleri ve bu önemli şehri ele geçirdikleri ifade ediliyordu. Yunan birlikleri de Teselya sınırına doğru ilerliyor ve Meluna geçidi gibi önemli bölgeleri ele geçiriyordu. Verilen bilgiye göre Balkan milletlerinin savaşa sürdüğü asker sayısı toplamda 300 bin civarında iken Türk askerlerinin sayısı ise 200 bin dolaylarındaydı³³.

Savaş hızlanan bir şekilde devam ediyorken, savaş daha ilan edilmeden önce başlayan Yunan gönüllülerin orduya katılmak üzere anavatanlarına dönüşü devam ediyordu. Bu sırada verilen bir haberde orduya katılmak isteyen Yunanlı gençleri götürecek gemilerin yeterli olmadığı, son iki haftada binlercesinin yola koyulduğu hatta yapılan tahminlere göre son dört günde 6000 civarında kişinin New York'tan ayrıldığı, 4000 kişinin de sıra beklediği ifade ediliyordu. Makul tahminlere göre savaşa katılmak için gideceklerin sayısı 20000 dolaylarındaydı.

³¹ New York Times, *Turkey Is Now Aggressive*, Oct 14, 1912, s. 4.

³² New York Times, *Turkey Recalls Ministers: Bulgaria Has Massed 250,000 Men in Readiness to Invade Thrace*, Oct 16, 1912, s.11.

³³ New York Times, *Balkan Armies Invade Turkey*, Oct 19, 1912, s. 1.

Yunanlılar bu sayının 50000 civarında olduğunu söylüyorlardı³⁴. Amerika'daki Yunanlı gençler savaşmak üzere ülkelerine akın ediyorlarken, savaş şiddetini arttırıyor, bu durum gazete sütunlarına ilgi çeken başlıklarla aks ediyordu.

“Edirne Çevresinde Büyük Savaş” başlığıyla 22 Ekim tarihli gazete Bulgarların şehre yaklaştıklarını, Kırkkilise'nin (Kırklareli) alındığını ve 20000 kişinin esir edildiğini yazıyordu. Yine aynı haberde bir Türk-Sırp savaşının da patlak vermek üzere olduğu ifade ediliyordu³⁵. Bir gün sonra verilen haberde Türk Sırp savaşının çok yakın olduğu belirtiliyordu. Buna göre Zeki Paşa komutasında 100 bin kişilik güçlü bir ordu Sırplarla savaşacaktı, Karadağ ile yapılan mücadele de olanca hızıyla devam ediyordu³⁶. 24 Ekim tarihli gazetede Edirne ve çevresinde çok ciddi bir savaşın başladığı fakat cephedeki gelişmelerle ilgili net bilgilerin henüz ulaşmadığı belirtilirken, şimdilik Bulgarların büyük başarılar elde ettiği, Edirne'nin yakınındaki iki kaleyi ele geçirdikleri ve şehri kuşattıklarının kesin olduğu ifade ediliyordu³⁷. Bir gün sonra Londra'dan aldığı haberi sütunlarına taşıyan gazete Kral Ferdinand'ın askerlerinin Edirne istasyonunu ele geçirdiğini, şehri üç taraftan bombalamaya başladığını ve şehrin bir kısmının alevler içerisinde kaldığını duyuruyordu. Haberdeki ilginç bir benzetme yapılmıştı. İki koldan hareket eden Bulgar ordusu İstanbul'dan sadece 160 mil uzaklıktaydı ve Abdullah Paşa komutasındaki ordu karşı durmaz ise Türkler için bu savaşın sonucu Sedan Savaşı'ndaki³⁸ felakete benzeyecekti³⁹. Savaş Türk ordularının aldığı mağlubiyetlerle devam ediyordu. Bütün yabancı gazetelerde olduğu gibi *New York Times* da verdiği haberlerin başlıklarında Türkler için bu durumu sonun başlangıcı olarak görüyordu.

27 Ekim tarihli gazetede “*Türkiye'nin Kıyameti Dillendiriliyor*” başlığıyla verilen haberde Balkan milletlerinin zafer kazanacakları ve Türkiye'nin sonunun geldiğine dair ilginç tespitlere yer veriliyordu. Avrupalı büyük güçlerin bu bölgedeki statükoyu korumaya çalışmalarının bir netice

³⁴ New York Times, *Young Greeks in America Rush Home to Fight*, Oct 19, 1912, s. 5.

³⁵ New York Times, *Great Battle Due Around Adnanople*, Oct 22, 1912, s. 1.

³⁶ New York Times, *Big Servian-Turkish Battle Near*, Oct 23, 1912, s. 5.

³⁷ New York Times, *Bulgars Take 2 Outer Forts at Adrianople*, Oct 24, 1912, s. 1.

³⁸ Fransa ve Prusya arasında 1870-71 yılları arasında devam eden savaş nihayete erdiren muhabere olup, Almanların kesin üstlüğü ile sonuçlanmıştır. Almanların siyasi birliğini bu zafer sonunda kazandığı ifade edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Geoffrey Wawro, *The Franco-Prussian War, The German Conquest of France in 1870-1871*, Cambridge University Press, New York 2003.

³⁹ New York Times, *Bulgars Shell Adrianople; Part of City Aflame*, Oct 26, 1912, s. 1.

getirmeyeceği, Balkan milletlerinin ancak ve ancak silahla durdurulabileceği ileri sürülüyordu. Avrupa'nın hasta adamı olarak tasvir edilen Osmanlı'nın cenaze çanının çaldığı, diğer zillerin ise genç bir federasyonun doğumu için çaldığı ifade ediliyordu. Yazının ilgi çeken diğer bölümleri ise şu şekildeydi:

“26 Ekim: Avrupa bu gece Yakındoğu'da yeni bir durumla yüz yüze geldi. Eski düzen yerini yeniye bıraktı. Geçen hafta büyük olaylara sahne oldu, gelecekte de böyle olacak gibi. ...Balkan federasyonunun başarıları Avrupa'yı şaşkına çevirdi. Bizans'ı yeniden inşa etme rüyası hayal ediliyor, Haç Hilal'in yerine Aya Sofya'nın üstüne tekrar koyulabilir. Avrupa'nın karşı karşıya olduğu yeni durum bu...Londra'daki eski Sırp elçisi de verdiği bir mülakatta, bu Türkler ve Hıristiyanlar arasında bir savaş. Avrupa ittifakının üyeleri sonuç ne olursa olsun yakın doğuda statüko değişmeyecek diyebilir, fakat bu yanlış. Bu bölgesel bir savaş ve biz Balkan milletleri toprak için savaşıyoruz. Bu gerçeği kamuoyundan saklamaya gerek yok. Diploması neden dürtüst olmayıp evet doğru Balkan müttefiklerinin haklı olduğunu söylemiyor. Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Karadağ krallarının bir anlaşma içerisinde toprakları bölüşeceklerini söylememin doğru olduğu kanaatindeyim. Balkan devletlerinin bu teklifi kabul etmeleri mümkün değil onları ancak silah zoruyla durdurabilirler...”⁴⁰.

Bu haberden de anlaşılacağı üzere Balkanlarda bir barış ortamının oluşturulması sadece büyük devletlerin isteğiyle olacak bir şey değildi. Osmanlı'ya karşı savaşan devletlerin yegane hedefi toprak elde etmekte. Dolayısıyla bu devletler ancak ve ancak silahla durdurulabilirdi. Anlaşılan güney doğu Avrupa'ya barış bir süre daha uğramayacaktı. Bu doğrultuda Avrupalı büyük güçlerin çabalarının da devam ettiği görülmektedir. “*Avrupa Barışı*” başlığıyla verilen habere göre, beş büyük devlet temsilcisi sonu gelmez diplomatik müzakereler neticesinde Osmanlı hükümetine bir kolektif nota verilmesini karara bağlamışlardı. Ancak bu nota verilmeden önce Bulgar ordusu Edirne'nin yakınına gelmiş, Sırp birlikleri Bulgar ve Yunanlılara yardım etmek için harekete geçmişti. Bu noktada Osmanlı hükümeti doğal olarak müşterek notanın maddelerini kabul etmedi. Son bir haftalık süreçte Osmanlı birlikleri hemen her bölgede ağır yenilgiler almıştı. Bu da İstanbul'un ciddi bir tehdit altına girdiğini gösteriyordu. Osmanlı Devleti'nin varlığı artık ciddi bir mesele haline gelmişti. Haberin en can alıcı noktası Avrupa devletleri tarafından daha

⁴⁰ New York Times, *See Doom Of Turkey Sounded: Europe Staggered by the Balkan States' Successes*, Oct 27, 1912, s. 2.

önce ikame edilen statükonun bir daha geri gelmemek üzere ortadan kalktığı şeklindeki ifadelerdi. Haberin devamında Anadolu'dan asker toplanmasına ve düşman ilerleyişinin kontrol edilmesine rağmen, Türkiye'nin prestijinin kırıldığı altı çiziliyordu. Öte yandan bu noktadan sonra Avrupa'nın artık Türklerle ilgili değil, Slav ve Yunan birliği meselesiyle meşgul olmak zorunda kalacağı ve bu durumun bertaraf edilmesi için de hiçbir devletin tam anlamıyla bu güce haiz olmadığı ileri sürülüyordu⁴¹.

“*Türk Ordusu Nerede?*” başlığıyla verilen 29 Ekim tarihli haberde Türk ordusunun gerektiği yerde, gerektiği şekilde mücadele etmediği ifade ediliyordu. Habere göre Türkler ciddi bir şekilde saldırıya geçemezlerse hâlihazırdaki durum Avrupa'dan tamamen atılacaklarını gösteriyordu. Bu süreçte durumu ele almak için özellikle son birkaç gün içerisinde Londra'da Avrupa müdahalesi için toplantılar yapılıyordu. Savaşın yapıldığı bölgelerden gelen haberler Türklerin her yerde mağlup olduklarını gösteriyordu. Kumanova'da yenilen Türk ordusu Köprüköy'ü terk ederek Manastıra geri çekilmiş, Bulgar ordusu ise ilerlemesini devam ettiriyordu. Avrupalıların çok fazla bir şey beklemediği Sırp orduları da eski Sırbistan'ın hemen tamamını ele geçirmiş ve ilerleyişine devam ediyordu. Bulgar kuvvetleri Sırp ordusuyla işbirliği içerisinde yarımadanın batı kısmına doğru işgallerini devam ettiriyor, Türklerin güneye doğru geri çekilişini engelliyordu. Aynı şekilde Yunan ordusu da ilerlemeye devam ediyor ve Türk birliklerinin en güneydeki askeri üssü olan Yanya'yı ele geçirmek üzere Selanik'e doğru ilerliyorlardı⁴². Bu haberden de anlaşılacağı üzere Türk birlikleri sürekli mağlup oluyorlardı.

Genel olarak verilen haberler savaştaki gelişmelerle ilgiliydi. Fakat gazetede savaşın gerçek yüzünü gözler önüne seren bazı ayrıntıların da varlığı dikkati çekmektedir. 31 Ekim tarihli bir haber “*Kanlı Savaş*” başlığıyla veriliyordu. Haberde savaşın olumsuzluklarına değiniliyor, Balkanlardaki savaşın modern savaşlarda görülmemiş acıları getirdiği ifade ediliyordu. Buna göre hiçbir ordu yaralıları tedavi edecek yeterli araç gerece sahip değildi. Bu manada Türk askerleri hiçbir şekilde dikkate alınmıyor, ordudaki kompo nedeniyle değişen hükümet ordunun maneviyatını azaltmıştı. Yapılan mücadelelerin hemen tamamında yaralılara önem verilmiyor ve onlar savaş alanında ölüme terk ediliyorlardı. Normal şartlarda bu tür bir savaşta yitirilecek

⁴¹ New York Times, *The Peace Of Europe*, Oct 28, 1912, s. 10.

⁴² New York Times, *Where Is the Turkish Army?*, Oct 29, 1912, s. 2.

can kaybının iki katına çıkacağı tahmin ediliyordu⁴³. Bu can kayıplarının yaşandığı savaşların en çetinlerinden biri olan Edirne ve çevresindeki mücadele nihayet Bulgarların başarısı ve Türk hükümetinin ateşkes isteğiyle sonlanacak gibiydi.

31 Ekim tarihli gazete haberinde Bulgarların büyük bir zafer kazandığı, Türk askerlerinin ise şehri terk ettiği, şehirdeki sivil halkın ise 100 bin civarında olduğu ifade ediliyordu⁴⁴. Bu mağlubiyet İstanbul'da muazzam bir etki yapmış, savaş alanından gelen bu haber hem yerli hem yabancılar arasında ciddi bir gerginliğe neden olmuştu. Birçok yabancı aile şehri terk ediyordu. Zira bu durum İstanbul'da bir karışıklığa ve gazetenin iddiasına göre buradaki Hıristiyanların Müslüman halk tarafından katledilmelerine kadar gidebilirdi. Öte yandan savaş alanından kaçan Müslüman göçmenlerin sayısı 10 bin civarındaydı ve bu kişiler her şeylerini yitirmişlerdi. Tüm bu huzursuzluk İstanbul'daki durumu daha da gergin bir hale getiriyordu. İstanbul'daki yabancı elçilikler Hariciye Nezareti'ne başvurarak kendi vatandaşlarının güvenliğinin sağlanmasını istiyorlar ve hükümette bunun için gerekli önlemleri alıyordu⁴⁵.

"*Türklerin Sedan'ı*" başlığı ile verilen haberde Edirne'nin tam olarak ele geçirilmesinin bir hafta içerisinde gerçekleşeceği, Kral Ferdinand'ın da bu doğrultuda emir verdiği ifade ediliyordu⁴⁶. Edirne'deki mağlubiyeti Sedan Savaşı'na benzeten gazete 1871'de Prusya kralı William'ın Versailles'te kendini Alman İmparatoru ilan ettiği gibi Kral Ferdinand'ın da müttefik Balkan birliklerinin İstanbul'a girmesiyle, kendisini Balkan Federasyonu'nun kralı olarak ilan edebileceğini belirtiyordu⁴⁷. Yine aynı şekilde Bulgarların Ayasofya'nın üzerine Haç yerleştirmek üzere olduklarına dair bir haberde, her Bulgar askerinin zihninde böyle bir anlayış olduğu ifade ediliyordu⁴⁸. Bu haberlerden de anlaşılacağı üzere Türk hükümetinin artık yapacağı pek bir şey kalmamıştı ve nihayet 4 Kasım tarihli gazetede mağlubiyeti kabul eden Türk hükümetinin barış görüşmeleri için aracılık yapmak üzere Avrupa'ya başvurduğu ifade ediliyordu. Mağlubiyetin resmi bir bildiri ile duyurulduğu,

⁴³ New York Times, *A Bloody War*, Oct 31, 1912, s. 12

⁴⁴ New York Times, *Bulgars Gained Great Victory; Turks Fleeing*, Oct 31, 1912, s. 5.

⁴⁵ New York Times, *Great Alarm in Stamboul*, Nov 04, 1912, s. 1.

⁴⁶ New York Times, *Bulgars Rush For Final Blow At Turk's Power*, Nov 03, 1912, s. 1.

⁴⁷ New York Times, *Ferdinan May Be Emperor*, Nov 5, 1912, s. 2.

⁴⁸ New York Times, *Bulgars May Plant Cross on St. Sophia*, Nov 4, 1912, s. 5.

ancak Bulgarların ilerlemeye devam edecekleri belirtiliyordu⁴⁹. Nitekim Saray-Çorlu arasındaki savaşta Nazım Paşa'nın komutasındaki ordu son iki gün içerisinde yenilmiş ve yaklaşık 40 bin kişi firar etmişti⁵⁰.

7 Kasım'da *Daily News* gazetesinden aktarılan bir habere göre, Saray-Istranca-Çatalca hattında çok çetin bir savaş devam ediyordu. İlk etapta Türk ordusu iyi bir savunma gösterse de Bulgarlar buradaki birlikleri püskürtmüş ve Çatalca'ya doğru ilerleyerek burayı da ele geçirmişti. Haberde İstanbul'un artık Bulgarların kontrolüne girmek üzere olduğu ifade edilirken, Sultan'ın Anadolu'ya Bursa'ya kaçmak üzere olduğu ileri sürülüyordu⁵¹. İstanbul'dan alındığı belirtilen bir başka haber daha düşmanın İstanbul'a girme ihtimaline karşılık Sultan'ın Bursa'ya kaçma planları yaptığı şeklindeydi⁵². Aynı tarihte Londra'dan alınan bir habere göre de bir iki gün içerisinde Çatalca hattı da tamamen geçilecek ve İstanbul'a girmek için herhangi bir engel kalmamış olacaktı⁵³. Öte yandan Yunan ordusunun ilerleyişi de devam ediyordu. 10 Kasım tarihli bir haberde Yunan birliklerinin Selanik'i ele geçirdiği, şehre girdiğinde tüm subayların hapsedildiği ve 27 bin kişinin ise esir edildiği ifade ediliyordu⁵⁴. Görüldüğü üzere hem Bulgar hem de Yunan orduları ilerleyişlerine devam ediyor, Türk ordusu herhangi bir varlık gösteremiyordu.

Balkan birliklerinin engellenemez bir şekilde ilerleyişi İstanbul'un artık açık bir şekilde tehdit altına girdiğini gösteriyordu. Bir yandan Bulgarlar İstanbul'a çok yaklaşmışlarken, diğer yandan Yunanlılar Selanik gibi çok önemli bir şehri ele geçirmişlerdi. Bu durum Avrupalı büyük güçlerin gelişmelere müdahale etme ihtimalini doğurmuştu. Paris'ten alınan bir haber bu durumu doğrular nitelikteydi. Habere göre, altı büyük devlet İstanbul'un Bulgarlar tarafından işgal edilmesini önlemek adına İstanbul'un bu devletler tarafından işgal edilmesini müzakere ediyorlardı. İşgalin ne şekilde olması gerektiğine dair müzakerelerin ise hükümetler tarafından devam ettiği ifade ediliyordu⁵⁵. 17 Kasım tarihli gazete "*Top Sesleri İstanbul'dan Duyuluyor*" başlığı ile verdiği haberde, Çatalca'daki savaşın tüm şiddeti ile devam ettiği, Bulgarların

⁴⁹ New York Times, *Admitting Crushing Defeat, the Muslim Appeals to Europe to Save Him*, Nov 4, 1912, s. 1.

⁵⁰ New York Times, *Turks Losess Enormous*, Nov 7, 1912, s. 5.

⁵¹ New York Times, *Three Bulgar Columns Near Istanbul*, Nov 7, 1912, s. 5.

⁵² New York Times, *Sultan Ready to Flee*, Nov 7, 1912, s. 4.

⁵³ New York Times, *Final Battle May Begin Today*, Nov 7, 1912, s. 5.

⁵⁴ New York Times, *Selaniko Falls Turks Massacre*, Nov 9, 1912, s. 5.

⁵⁵ New York Times, *To Bar Bulgars From Capital; Powers Discuss Joint Occupation of Constantinople*, Nov 11 1912, s. 3.

Büyükçekmece'ye doğru ilerlediği fakat tam olarak ne olduğuna dair net bir haber alınmadığı ifade ediliyordu⁵⁶. Bu sırada Türk hükümetinin mütareke yapmak isteğine dair haberler çıkıyor, Avrupalıların herhangi bir şey yapmamalarından ötürü, Türklerin doğrudan Balkan müttefikleriyle konuyu görüşmek niyetinde olduğu ifade ediliyordu⁵⁷. Nihayet Aralık ayının başında Balkan devletleriyle Osmanlı hükümeti bir ateşkes antlaşması imzalıyordu. Tüm detaylarıyla gazete sütunlarına taşınan ateşkes anlaşmasına ise Yunanistan dahil olmuyordu. 4 Aralık tarihli gazete haberinde, Bulgar, Sırp ve Karadağlıların ateşkes imza attıkları Yunanlıların ise yapılan anlaşmanın bazı maddelerini kabul etmedikleri için ateşkes anlaşmasına yanaşmadıkları ifade ediliyordu⁵⁸. Sonuç olarak Yunanlılar dahil olmasa da bir ateşkes anlaşması imzalanmıştı. Bundan sonraki süreç yapılacak barış antlaşmasının şartları üzerine olacaktı.

Mütareke kararı alınmıştı ancak savaşın sebep olduğu yıkım ve problemler özellikle Türk şehirleri için devam ediyordu. 10 Ocak tarihli bir haberde Edirne'nin durumu içler acısı olarak tasvir ediliyordu. Edirne son nefesini vermek üzere, şartlar o kadar kötü durumdaki hastalar hastanelere akın ediyor, tedavi yetersiz ölüm oranı çok yüksek gibi ifadeler durumun vahametini gösteriyordu. Bulgar yetkililer ilaç ve Kızılay çalışanlarının şehre girişine sadece Bulgar askerleri eşliğinde izin veriyordu⁵⁹. İşte bu tür durumların ortadan kalkması için en kısa sürede barış şartlarının görüşülmesi gerekiyordu. Bu çerçevede ateşkes anlaşması imzalandıktan sonra Londra'da büyük devletlerin gözetiminde barış şartları görüşülmeye başlandı.

16 Aralık tarihli gazetede "*Barış İçin Verilen Mücadele*" başlığıyla altı büyük devletin büyükelçilerinin gözetiminde barış görüşmelerinin Londra'da başladığı ifade ediliyordu⁶⁰. Görüşmelerin çok kısa sürede bitmeyeceği üzerinde anlaşılması gereken birçok husus olduğu konuyu ele alan haberlerde sıkça dile getiriliyordu. Nitekim Türkiye'ye karşılık bir Balkan ittifakı vardı ve her birinin farklı istekleri bulunuyordu. Yapılan ilk teklif hafta bitmeden Edirne'nin teslim olmasıydı. Bu yapılmadığı takdirde savaş tekrardan başlayacaktı. Müttefikler Türkiye'nin neredeyse Balkan coğrafyasından tamamen çıkmasını istiyorlardı. Haberde Türkiye'nin çok kolay bir şekilde bu şartları kabul etmeyeceği

⁵⁶ New York Times, *Stamboul Hears Cannon All Day*, Nov 17, 1912, s. 1.

⁵⁷ New York Times, *War Suspended After Turkey Sues Peace*, Nov 14, 1912, s. 1.

⁵⁸ New York Times, *Greeks Refuse the Armistice; Other Sign It*, Dec 04, 1912, s. 1.

⁵⁹ New York Times, *Adrianople's State Desperate*, Jan 10, 1913, s. 4.

⁶⁰ New York Times, *Fighting for Peace*, Dec 16, 1912, s. 5.

belirtiliyordu⁶¹. Nitekim Türkiye'nin bu kadar ağır şartları kabul etmesi o an için pek ihtimal dahilinde görülüyordu. Bu şartları kabul etmeyen Türkiye'ye 17 Ocak 1913 tarihinde büyük devletler müşterek bir nota verdiler. Notada büyük devletlerin tavsiyelerine uyulması aksi takdirde savaşın devam edebileceği hatta Anadolu'ya sızması ihtimali üzerinde duruluyor, Edirne'nin teslim edilmesi ve Ege adaları meselesinin de kendilerinin çözümüne bırakılması talep ediliyordu⁶². Bunun üzerine Osmanlı hükümetinin bir karar alması gerekiyordu. Bunun için İstanbul'daki gelişmeler dikkatle takip ediliyordu.

23 Ocak tarihli gazetede İstanbul'dan alınan habere göre Sadrazam başkanlığında yapılan toplantı neticesinde hükümet büyük çoğunlukla barış şartlarını kabul etme kararı alarak, Edirne'nin teslim edilmesi ve Ege adaları meselesinin de Avrupalılara bırakılmasını kabul etmişti. Bu haber Londra'da memnuniyetle karşılanmış, Sultan durumu resmen açıkladığında müttefikler ayrıntıları ele almak üzere toplanacaklardı⁶³. Ancak İstanbul'da bir hükümet darbesi gerçekleşecek ve durum yine çıkmaza girecekti.

23 Ocak 1913 günü gerçekleşen ve tarihe Babıali Baskını olarak geçen olaya dair gazetede ayrıntılı bir haber dikkati çekmektedir. Burada Harbiye Nazırı Nazım Paşa'nın vurulması ve hükümetin istifasıyla sonuçlanan gösterilere dair haber ve yorumlara yer veriliyor, savaşın tekrar başlayacağı ifade ediliyordu. Haberde Enver ve Talat beylerin yani Jön Türklerin yönetimi ele geçirdikleri, Mahmut Şevket Paşa'nın sadrazam olduğu ve Kamil Paşa'nın ise vatan haini ilan edildiği belirtiliyordu. Öte yandan Edirne için savaşmaya devam edileceği, yeni nazırların Osmanlı Devleti'nin onurunu korumak için mücadeleye devam kararı aldıkları kaydediliyordu⁶⁴. Osmanlı başkentinde olağanüstü gelişmelerin yaşandığı bu olay esnasında Sultan'ın tahttan indirileceği ve cumhuriyetin ilan edileceğine dair rivayetler dahi Londra çevrelerinde dolaşıyordu⁶⁵. Bu şartlar altında mütarekenin de sonu geliyor, Londra'da uzun süreden beri devam eden barış görüşmeleri çıkmaza girmiş oluyordu. 29 Ocak tarihinde Osmanlı delegelerine yapılan yazılı başvuru ile Osmanlı Devleti'nin zaman geçirmeye çalıştığı iddia ediliyordu. İstanbul'da meydana gelen olayların da bu görüşmeleri devam ettirmek noktasında bir

⁶¹ New York Times, *The First Proposals*, Dec 17, 1912, s. 4.

⁶² New York Times, *Powers' Note Warns Turkey*, Jan 18, 1913, s. 4.

⁶³ New York Times, *Turkey Yields Ending the War*, Jan 23, 1913, s. 1.

⁶⁴ New York Times, *Turks Revolt; War May Go On; Nazım is Slain*, Jan 24, 1913, s. 4

⁶⁵ New York Times, *Sultan Deposed, is London Rumor*, Jan 25, 1913, s. 4

netice vermeyeceği kanaatini oluşturduğu ileri sürülüyor ve 16 Aralık'tan bu yana devam eden barış görüşmelerine son verildiği duyuruluyordu⁶⁶. Böylece barış görüşmeleri herhangi bir netice vermemiş ve savaş tekrar başlamış oluyordu.

Bu sırada gazetede yayınlanan bir haber savaşta meydana gelen sivil ölümleriyle ilgili bilgi veriyordu. *The Times* muhabirinden yapılan alıntıya göre, sivil halktan ölenlerin sayısını tahmin etmek oldukça zordu. 20 bin Müslüman 15 bin Hıristiyan sivil bu savaş esnasında hayatını kaybetmişti. Müslümanların çoğu başıbozuklar ve köylüler tarafından öldürülmüşlerdi. Serez'deki 800 Müslümanın öldürülmesi olayını daha önce Jön Türklerin koruyuculuğundaki Sandansky ve yandaşları gerçekleştirmişti. Gümülcine ve Keşan arasında 1500 kişi öldürülmüş ve birçok kadına tecavüz edilmişti. Verilen habere göre Drama bölgesinde 800 Bulgar öldürülmüş, Plevne'de ise 182 kişi barakalarda yanarak hayatını kaybetmişti. Haberde Arnavut başıbozukların özellikle kadın ve çocuklara karşı işledikleri cinayetlerin tasvir edilmez olduğu ifade edilmektedir⁶⁷. İşte böyle korkunç katliamların gerçekleştiği savaş görüşmelerin bir sonuç vermemesi üzerine tekrar başlayacaktı.

Savaş korkunç yüzünü tekrar göstermişti. “*Edirne’ye Şiddetli Saldırı*” başlığı savaşla ilgili haberlerin bundan sonra devam edeceği, barış görüşmelerinin yerini savaş haberlerine bıraktığını gösteriyordu⁶⁸. Çatışmaların tekrar başlamasıyla birlikte yine Türk ordularının mağlubiyetleriyle ilgili haberlerin gazetenin sütunlarına taşındığı dikkati çekmektedir. Özellikle Şubat ve Mart aylarında birbiri üstüne önemli mevkilerin ve şehirlerin yitirilmesi gazetede ayrıntıları ile yer buluyordu.

Savaşın tekrar başlamasının hemen ertesinde 6 Şubat tarihinde savaşın yapıldığı hemen her bölgeyle ilgili detaylı bilgiler veriliyor, gelişmelerle ilgili ilginç değerlendirmeler yapılıyordu. Buna göre savaşın başlamasıyla Bulgarlar dikkatlerini Edirne'nin bombalanmasına ve Gelibolu'nun alınmasına odaklamışlardı. İstanbul'da yayınlanan resmi bir bildiri Bulgarların Gelibolu'daki ilk harekâtının başarılı olduğunu gösteriyordu. Sofya'dan gönderilen bir bildiri ise hâlihazırda Bulgarların başlıca amacının Gelibolu'nun alınması olduğunu, Çatalca hattını zorlayacak herhangi bir denemenin

⁶⁶ New York Times, *Turkish Troops Fight Before Foe*, Jan 30, 1913, s. 1,4.

⁶⁷ New York Times, *Balkan Massacres Cost 35,000 Lives: London Times Correspondent Says*, Jan 29, 1913, s. 4.

⁶⁸ New York Times, *Fierce Attack on Adrianople*, Feb, 4 1913, s. 1.

yapılmadığının altını çiziyordu. Aynı bildiriye Bulgarların Gelibolu'ya saldırıları esnasında Saros Körfezi'ndeki Yunan donanmasından yardım aldıklarından bahsediliyor, Kasım ayında 15 bin Bulgar'ın burada karaya çıkmış olduğundan ve buradaki birliklerin ateşkes esnasında toplarla güçlendirildiğinden bahsediliyordu. Yine Sofya'dan alınan bir habere göre ise Türk hükümeti çok zor durumdaydı ve sarayın mücevherlerini bozdurmak istiyordu. Bombay'daki Osmanlı konsolosunun ise 5 milyon dolarlık tahvile başvurduğu iddia ediliyordu. Aynı gazete sayfasında İngiliz *Daily Telegraph* gazetesinin İstanbul'daki muhabiri Ellis Ashmead-Bartlett'in Türk tarafının durumunu gözler önüne seren şu ilginç ifadelerine yer veriliyordu:

*“Türkler büyük bir sefalet içindeler, yoksulluk o kadar büyük bir düzeye gelmiş durumdaki Edirne'nin kaderinin ne olacağına hiç kimse aldırış etmiyor. Kabine tam bir açmazda ve Edirne'yi terk etmek zorunda kalacağına farkında. Hazineye bir kuruş bile yok. Barış yapılana kadar para elde edecek hiçbir yol yok. Bu sırada ülke yıkıma ve iflasa sürükleniyor... Harbiye'nin önünde Pazar günü savaş karşıtı büyük bir gösteri yapıldı. Bu gösteride Jön Türkler alenen katil ve hırsız olarak suçlandılar. Mahmud Şevket Paşa balkonda görüldü ve bir konuşma yapmaya çalıştı fakat küfürlü lakaplara maruz kaldı. Türk ordugahlarındaki sefalet tasvir edilemez. Hava muazzam soğuk ve yoğun kar var. Askerler iyi beslenemiyor korunakları çok kötü... Çiçek, tifo, dizanteri ve zatürree yerini koleraya bıraktı...Askeri ve ekonomik açıdan bakıldığında Türkiye'nin durumu çaresiz görünüyor. Kaçınılmazı kabul etmekten başka hiçbir şey yok...”*⁶⁹. İşte bu şartlar altında Türk tarafı için durum daha da kötüye gidiyordu.

Savaşın şiddetlenerek devam ettiği Şubat ayı boyunca Türk tarafının barış görüşmelerine başlama isteğinde olduğuna dair birçok haber gazetede yer alıyordu. Mesela İstanbul'dan *Daily Mail* gazetesine gönderilen bir telgraftan aktarıldığına göre, Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın teslim olma şartlarını görüşmek üzere yabancı elçilikleri ziyaret ettiği ileri sürülüyordu⁷⁰. Yine Sofya'dan alınan bilgiye göre Türk hükümeti bir kez daha Bulgaristan ile müzakereye hazır olduğu işaretlerini veriyordu. Bu sefer Edirne'nin terk edilmesini bile söz konusuydu. Haberde Türk hükümetinin Rusya'yı aracı ederek Bulgar hükümetine yeni tekliflerini sunduğu, Bulgar bakanlar kurulunun

⁶⁹ New York Times, *Importance of Gallipoli*, Feb 6, 1913, s. 5.

⁷⁰ New York Times, *Turkish Cabinet Ready To Give Up: Grand Vizier Is Visiting Foreign Embassies*, Feb 17, 1913, s. 3.

teklifi görüşmek üzere toplantı yaptığı ifade ediliyordu⁷¹. Türk tarafının barış isteğine dair bu tür haberler gazetede yer alıyorken, bir yandan da Türklerin her konuda umutsuz bir hale gelmiş olduğu, savaşın kısa bir süre sonra sona ereceğine dair tahminler yapıyordu⁷². Bu tür tahminlerin doğruluğu bir süre sonra sırası ile gelen yenilgiler neticesinde ortaya çıkacaktı. Türk birlikleri için sonun başlangıcı özellikle Şubat ayının sonu ve Mart ayının başlangıcındaki mağlubiyetlerdi.

Mart ayı ile birlikte zor şartlar altında mücadele eden Türk birlikleri Balkanlardaki önemli şehirleri bir biri ardına kaybetmeye başlamışlardı. 6 Mart tarihinde Yanya artık tam anlamıyla Yunanlıların eline geçmiş bulunuyordu. Gazete okuyucularına durumu Yunanlılar Yanya'yı ve 32 bin kişilik Türk askerini ele geçirdi şeklinde duyuruyordu. Haberde Türklerin uzun ve azimli savunmalarına rağmen kalenin Yunanlıların akıllıca stratejileri sonucunda iki gün iki gece süren bombardıman sayesinde düştüğü, durumun Atina'da büyük memnuniyet uyandırdığı ifade ediliyordu⁷³. Yanya'nın düşmesini müteakip İşkodra'daki Müslüman nüfusun tamamen katledildiğini belirten gazete, Karadağ ve Sırp birliklerinin bölge ahalisini katletmesinin önüne geçilmesi gerektiğini vurguluyordu. Karadağlı bir yetkilinin ifadesine göre Müslüman Arnavutların bazı kabileleri tamamen yok edilmişti. Belgrat gazetelerinde ise İşkodra'da sivil halkın yaşayacak yeri kalmadığı, şehrin tamamen yerle bir edildiği ifadelerine yer veriliyordu⁷⁴. Bu katliamdan sonraki süreçte Avrupalı büyük devletler Balkan müttefiklerini barışa razı etmek üzere harekete geçiyor ve 22 Mart tarihinde bir nota veriyorlardı. Notanın sonunda müttefikler tarafından bu şartların en kısa sürede kabul edilmesi isteniyor, savaş tazminatı dışında hemen her konu müttefiklerin istediği yönde çözülmüyordu⁷⁵. Büyük devletlerin barış için müdahalede buldukları bu aşamada savaş en şiddetli şekliyle devam ediyordu.

Türk ordusunun en büyük mücadeleyi verdiği yer olan Edirne'nin de artık dayanacak gücü kalmamıştı. Mart ayının sonu Edirne'nin gücünün tükendiği günlerdi ve belki de savaşın kaderini belirleyecek olan da Edirne'nin düşüşü

⁷¹ New York Times, *Will Cede Adrianople: Turkey Wants to Renew Negotiations and Solicits Offices of Russia*, Feb 28, 1913, s. 5.

⁷² New York Times, *Is Turkey Yielding?*, Feb 25, 1913, s. 10.

⁷³ New York Times, *Greeks Take Yanina and 32.000 Troops*, Mar 7, 1913, s. 1.

⁷⁴ New York Times, *Fears Scutari Massacre: Correspondent of English Paper Says the Allies Threaten It*, Mar 11, 1913, s. 5.

⁷⁵ New York Times, *Powers Fix Terms of Balkan Peace*, Mar 23, 1913, s. 1.

olacaktı. 25 Mart'taki gelişmeler bunun yaklaştığını gösteriyor, o günün sabahı Edirne'nin doğu kısmındaki tüm noktalar Bulgarların eline geçiyordu. Bunu müteakip Bulgar topçusu ağır bir bombardımana başlıyor, birbiri ardına kalenin önemli kısımlarının direncini kırıyor⁷⁶. Verilen bu haberden anlaşıldığı kadarıyla savaşın kaderini değiştirecek şehrin düşüşü mukadderdi.

Çok uzun bir kuşatmaya direnen Edirne nihayet 26 Mart'ta Bulgarların eline geçiyordu. *New York Times* gazetesi 26 Mart tarihiyle aldığı Edirne'nin düşüşü haberini okuyucularına aktarırken, Bulgarların sabah çok hızlı bir saldırı ile kaleyi ele geçirdiğini, şehrin birçok bölgesinden alevler yükseldiğini bildiriyordu. Türk askerlerinin cephaneye ve mühimmat depolarını düşman eline geçmemesi için ateşe verdiklerini belirten haberin devamında Bulgar ve Sırp süvarilerinin şehre ilk giren birlikler olduğu bilgisi veriliyordu⁷⁷. Gazete'de "Edirne'nin Düşüşü" başlığı ile kaleme alınan bir değerlendirme bundan sonra olacıklara dair ipuçları veriyordu. Buna göre Edirne'nin düşüşü Balkan barışını getirecekti. Avrupalı büyük devletlerin bundan sonra duruma doğrudan müdahil olacakları, Balkan birliğinin de bu durumla yüzleşeceği ifade ediliyordu. İstanbul'un Balkan milletleri tarafından ele geçirilmesinin özellikle Almanya başta olmak üzere hiçbir büyük devlet tarafından kabul edilmeyeceği dolayısıyla yakın zamanda ufukta bir barışın olduğu⁷⁸ şeklinde özetlenebilecek değerlendirmeler yapılıyordu.

Edirne'nin düşüşü üzerine müteakip günlerde detaylar konusunda birçok haber yapıldığı dikkati çekmektedir. 29 Mart tarihiyle Sofya'dan alınan bilgiye göre, Edirne'nin ele geçirilmesiyle sonuçlanan 24-26 Mart tarihleri arasında Bulgar ordusunun kayıpları 11 bin civarındaydı. Sırp ordusu 300 kişi kaybetmişti. 60 bin dolayında Türk esir edilmiş, bunlardan 13'ü general toplam 832'si subaydı. Haberde Türk tarafından elde edilen mühimmatın da fazlalığı dikkati çekmektedir. Buna göre 650 topun yanı sıra çok miktarda cephaneye ve mühimmat ele geçirilmişti⁷⁹. Yine 29 Mart tarihi ile Londra'dan alınan bir habere göre Çatalca hattındaki mücadele devam ediyor, Büyük devletler ise Balkanlara barış gelmesi için çabalıyorlardı. Müttefikler büyük devletlerin barış şartlarını müzakerelerin başlamasının temeli olarak kabul etmişlerdi. Ancak özellikle savaş tazminatı konusunda Türk tarafı şartlarını kabul edene değin

⁷⁶ New York Times, *Forts Outside Adrianople Fall*, Mar 26, 1913, s. 1.

⁷⁷ New York Times, *Adrianople Won By The Allies*, Mar 27, 1913, s. 1,5.

⁷⁸ New York Times, *The Fall of Adrianople*, Mar 27 Mar, 1913, s. 6.

⁷⁹ New York Times, *60.000 Turks Are Prisoners*, Mar 30 Mar, 1913, s. 4.

toplarını susturmayacaklardı. Bundan dolayı Bulgar ordusu Çatalca'daki hareketine devam edecekti. 6 büyük devletin uyumlu bir işbirliği içerisinde barış adına çalışmalarına Balkan müttefikleri bu şekilde karşı çıkıyordu⁸⁰.

Edirne'nin kaybedilişi esnasında Türk birliklerinin kayıpları hiç şüphesiz çok fazlaydı. Ancak Balkan müttefikleri özellikle Bulgarlar ve Sırp birlikleri de büyük kayıplar vermişti. Belgrat'tan verilen Sırp'ların durumu ile ilgili bir haber savaşın ne kadar ölümcül olduğunu gösteriyordu. Bu habere göre bir tren dolusu Sırp yaralı Edirne'den Belgrat'a ulaşmıştı. Bir görgü şahidinin ifadesine göre şehrin alınması esnasında savaşın en korkunç mücadelesi yaşanmıştı. Türkler umutsuzluğun verdiği cesaret ile savaşmış fakat Sırp'ların azmi ve komutanlarının liderliğiyle onlar günün kazananı olmuşlardı. Yaralı bir subayın anlattıklarına göre ise Edirne kuşatması Sırp'lar için son derece zor geçmişti. Dördüncü piyade bataryası askerinin yüzde otuzunu kaybetmişti. Ocak ve Şubat ayının soğukunda nöbetçiler nöbet yerlerinde donarak ölmüş, askerlerin derisi soğuktan kavrulmuştu. Bazı günler düzinelerce insan donarak ölmüştü⁸¹. Savaşın bu en yıkıcı tarafından en fazla etkilenen taraf şüphesiz Türk askerleriydi. Edirne'nin düşüşü de barış şartlarını görüşmeyi bir anlamda zorunlu kılıyordu. Çatalca hattında mücadele devam etse de barış şartlarını görüşmek gerektiği aşikârdı.

2 Nisan tarihli haber Türk hükümetinin şartsız bir şekilde barışın temeli olarak büyük devletlerin teklif ettiği şartları kabul ettiğini duyuruyordu. Haberde savaş tazminatı ile diğer bazı hususların sürüncemede olduğu ifade edilirken, tüm bu gelişmelere rağmen Karadağ'ın saldırılarına devam ettiği belirtiliyordu⁸². 5 Nisan tarihinde Bulgaristan'ın müttefikleri adına büyük devletlerin 4 maddelik teklifini bazı hususları ileri sürerek (özellikle savaş tazminatı talepleri) reddettiği, talep ettikleri hususların yerine getirilmesi durumunda Avrupalı devletlerin barış tekliflerinin memnuniyetle kabul edileceğini bildirdi⁸³. Bir gün sonra Londra'dan alınan bir habere göre Balkan milletlerinin barış teklifine olumsuz cevap vermesi ve Karadağ'ın da mücadeleye devam etmesi Avrupa diplomasisinde yeni bir durum ortaya çıkarmıştı. Bu da Karadağ'ın boyun eğmesi için büyük devletlerin müşterek bir

⁸⁰ New York Times, *Allies Piercing Tchatalja Lines*, Mar 30 Mar, 1913, s. 4.

⁸¹ New York Times, *Adrianople Carnage Worst Of The War: Allies Lost 30 Per Cent. of the Troops Engaged*, Mar 31, 1913, s. 5.

⁸² New York Times, *Turkey Accepts The Powers' Terms: Agrees Unreservedly to Peace Plans*, Apr 2, 1913, s. 4.

⁸³ New York Times, *Allies Rebuff the Powers*, Apr 6, 1913, s. 4.

deniz tatbikatı yapması fikrini ortaya çıkarmıştı. Ancak haberde bu hususta da özellikle Rusya ve Avusturya'nın tavrının belirleyici olacağı ve Üçlü İtilaf ve İttifak bloklarının arasındaki çekişmenin bunun önüne geçeceği ifade ediliyordu⁸⁴. Görüldüğü üzere Karadağ'ın tavrı ve büyük devletlerarasındaki anlaşmazlıklar barışın biraz daha geç geleceğinin göstergesiydi.

10 Nisan tarihinde büyük devletler geri adım atarak müttefikleri memnun edecek yeni bir teklif yapıyorlardı. Bulgaristan ve Yunanistan hemen her istediğini elde ediyordu. En fazla anlaşmazlığın olduğu husus olan savaş tazminatları meselesinin de Paris'te toplanacak komisyona devredilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı⁸⁵. Bu gelişme birkaç gün sonra mütarekenin yapılacağına delalet ediyordu. 15 Nisan tarihli gazete bir gün önce Türk ve Bulgar yetkilileri arasında 3 ya da 10 günlük bir ateşkes imzalandığına dair rivayetler olduğunu haber veriyordu⁸⁶. 18 Nisan tarihli gazete anlaşmanın yapıldığını resmen duyuruyor ve ateşkesin 23 Nisan'a kadar devam edeceğini, icap ederse uzatılacağını ifade ediyordu⁸⁷. Tüm bu rivayetler ve haberler neticesinde 20 Nisan tarihinde Karadağ haricindeki tüm Balkan müttefiklerinin temsilcileri ile Türk temsilcilerin bir araya gelmiş ve Bolayır'da bir ateşkes anlaşması imzalamışlardı⁸⁸. Yapılan bu ateşkes anlaşması barışın yakında yapılacağı ümitlerini arttırıyordu. Ancak Karadağ'ın durumu bunu biraz daha erteleyecekti. Zira İşkodra'daki kuşatma ve çatışma devam ediyordu.

Çetine'den bildirilen haberde 24 saat aralıksız devam eden saldırı neticesinde altı aydan buyana direnen İşkodra kalesinin 23 Nisan 1913 tarihi itibariyle düştüğü bilgisi veriliyordu⁸⁹. Kuşatma boyunca Esad Paşa'nın komutasındaki 10 bin kişilik ordunun çok iyi bir savunma savaşı verdiği ancak Sırp birliklerinin yardımı dolayısıyla Türk birliklerinin çekilmek zorunda kaldığı belirtilirken bu hareket esnasında 3 binden fazla Karadağ 5 binden fazla Türk askerinin hayatını kaybettiği ifade ediliyordu⁹⁰. Böylece Balkanlardaki son savunma mücadelesinin verildiği yer de kaybedilmiş oluyordu. İşkodra'nın Karadağlılar tarafından ele geçirilmesi gazeteye Avrupa alarına geçti şeklinde

⁸⁴ New York Times, *Allies to Fight on Till Scutari Falls*, Apr 6, 1913, s. 1.

⁸⁵ New York Times, *Powers Give Way Again to Allies*, Apr 10, 1913, s. 4.

⁸⁶ New York Times, *Balkan-Turkish Armistice: One Report Says It Is for Three Days, Another for Ten Days*, Apr 16, 1913, s. 3.

⁸⁷ New York Times, *Armistice Till April 23*, Apr 18, 1913, s. 4.

⁸⁸ New York Times, *Allies Sign Armistice: All but Montenegro Conclude a Truce with Turkey*, Apr 21, 1913, s. 3.

⁸⁹ New York Times, *Final Desperate Attack*, Apr 24, 1913, s. 3.

⁹⁰ New York Times, *Scutari's Long Defense*, Apr 24, 1913, s. 4.

yansıyor ve bu konuya dair ayrıntılı bilgiler veriliyordu. Buna göre altı aylık kuşatma sonrasında Karadağlı'ların kazandığı bu başarı uluslararası problemlerin daha da artmasına sebep oluyordu. Zira başından beri buna karşı olan Avusturya, buranın boşaltılması için güç kullanılması gerektiğini, Avrupalılar harekete geçmez ise kendi başına hareket edeceğini ifade ediyordu⁹¹. Bu gelişmeler aslında bir süre sonra bariz bir şekilde ortaya çıkacak olan müttefikler arasındaki anlaşmazlıkların da göstergesiydi. Ancak bir gerçek vardı o da İşkodra'nın artık Karadağ birliklerinin eline geçtiği idi.

Bundan sonraki süreç Mayıs ayı boyunca Londra'da büyükelçiler arasında yapılan barış müzakereleriyle geçecekti. 2 Mayıs tarihinde büyük devletler, Türk ve Balkan milletlerinin temsilcilerini en kısa sürede barış görüşmelerine başlamak üzere Londra'ya davet ediyorlardı⁹². Bunun üzerine 11 Mayıs'ta Osmanlı hükümetinin temsilcileri barış görüşmelerine katılmak üzere Londra'ya varmışlardı⁹³. Yaklaşık üç hafta sonra barış görüşmelerine katılacak olan tüm delegeler Londra'ya ulaşmışlardı. Sırp ve Yunan temsilcilerinin barışa imza atma yetkisi olmadığı için imza aşamasının sürüncemede kalacağı ve fakat büyük devletlerin bu iki delegeyi etkileyerek barışın en kısa sürede imzalanacağına dair ifadelere yer veriliyordu⁹⁴. Gazete nihayet 30 Mayıs tarihinde "*Balkanlı Düşmanlar Barış İmzaladı*" başlığı ile okuyucularına barışın yapıldığını detaylı bir anlatımla duyuruyordu. Haberde Türkiye ve Balkan müttefikleri arasındaki anlaşmanın St. James Hall'da saat 12:40 itibarıyla imzalandığı, İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Edwar Grey'in sıkı faaliyetleri neticesinde görüşmelerin bir saat içerisinde tamamlandığı ifade ediliyordu⁹⁵. Böylece uzun süren savaş nihayete ermiş oluyordu. Ancak henüz her şey bitmiş değildi. Mayıs ayı boyunca yapılan bütün yorumlar bu anlaşmanın tüm problemleri ortadan kaldırmayacağı şeklindeydi.

Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak halinde savaşan Balkan milletlerinin yakın zamanda kendi aralarında savaşacakları düşünülüyordu. Anlaşma imzalanmadan iki gün önce gazetede çıkan bir makale, bu husus üzerine bir değerlendirmede buluyor ve yakın gelecekte olacakları adeta öngörüyordu. Gazetede bu değerlendirmeye göre Balkan devletleri beklediklerinden daha büyük bir başarı elde etmişlerdi ve Türkiye'nin bu hale geleceğini hiçbir zaman

⁹¹ New York Times, *Scutari's Fall Alarms Europe*, Apr 24, 1913, s. 1.

⁹² New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, May 02, 1913, s. 1.

⁹³ New York Times, *Greco-Bulgarian Friction*, May 12, 1913, s. 1.

⁹⁴ New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, May 19, 1913, s. 1.

⁹⁵ New York Times, *Balkan Foes Sign Treaty of Peace*, May 31, 1913, s. 1.

düşünmemişlerdi. Nitekim Babıali'den ilk istekleri bunu açıkça gösteriyordu. Osmanlı topraklarının bölünmesi onların iştahlarını kabartmıştı ve beklenmeyen kıskançlıkların ortaya çıkmasına sebep olacaktı. Bulgaristan doğal olarak gelişmelerin merkezinde bulunuyordu ve Sırp'ların yardımıyla neredeyse Makedonya'nın tamamını ele geçirmişti. Edirne'yi almışlardı ve buradan İstanbul'a gidiş yolları açılmıştı. Bulgarlar güneybatıda Selanik'i de elde etme hayalindeydiler. Yunanlar ise buna gerekirse silahla karşılık vereceklerdi. Batı ve kuzey batı sınırları çizilmemiş Arnavut toprağı durumundaydı. Sırp'ların ilk ittifakın tekrar gözden geçirilmesini istedikleri, Yunanistan'ın da Bulgarlarla vuruşma duruma geldiğı belirtiliyordu. Görünen o ki büyük bir başarı elde eden müttefikler, geleceklerini tehlikeye atacak umutsuz bir mücadelenin içine gireceklerdi. Bu da kendi aralarında bir bölünmenin meydana gelmesine sebep olacaktı. Müttefikler arasındaki bu anlaşmazlık Balkan meselesini hiç olmadığı kadar bir Avrupa meselesi haline getirecekti⁹⁶. Bu tür değerlendirmelerin yanı sıra yine barış imzalanmadan bir gün önce verilen bir haber işin daha ileri boyutta olduğunu gösteriyordu. Sofya'daki askeri çevreler Bulgaristan ve Sırbistan arasında bir savaş çıkmasının an meselesi olduğunu düşünüyorlardı. Öte yandan Yunanistan ile olan gerilim de çok ciddi bir hal almıştı⁹⁷. Görünüm o ki bir barış imzalanırsa da çok yakın zamanda müttefikler aralarındaki anlaşmazlıklardan dolayı ülkeler birbirlerine düşeceklerdi. Yani eski sıkı dostlar düşman olacaklardı. Haziran ayı bu tür öngörülerle geçmiş, ayın son günleri yeni gelişmelere sahne olacak gibi görünüyordu.

1 Temmuz tarihli gazete "*Bulgarlar Yeni Savaşın İlk Mücadelesini Kazandı*" başlığı ile gelişmeler hakkında bilgi veriyordu. Haberde mücadelenin bir gün önce başladığı ve 36 bin kişilik Bulgar kuvvetinin Sırp ve Yunan birliklerine saldırarak 140 mil ilerlediğı ifade ediliyordu⁹⁸. 4 Temmuz tarihinde "Yeni Balkan Savaşı" başlığı ile bir yazı daha kaleme alınmıştı. Güneydoğu Avrupa topraklarını kapsayan Büyük Balkan imparatorluğu rüyasının gelen çatışma ve kıyım haberleri ile dağıldığı ifade edilen bu yazıda şu ilginç değerlendirmelere yer veriliyordu; "*Türkleri yenerek oradaki Müslüman hakimiyetini ortadan kaldıran müttefikler kendi aralarında başladıkları mücadele ile yapılması umut edilen barışı da allak bullak ettiler. Bulgaristan*

⁹⁶ New York Times, *An Intra-Balkan War?*, May 28, 1913, s. 10.

⁹⁷ New York Times, *Bulgarians Expect New War At Once: Believe Hostilities with Servia Imminent*, May 29, 1913, s. 5.

⁹⁸ New York Times, *Bulgars Win First Fight of New War*, Jul 1, 1913, s. 1.

sözünü tutmadığı ve müttefiklerinin gözünü korkuttuğu için suçlu. Sırbistan ve Yunanistan da savaş ruhundan etkilendiler. Hiç birinin suçsuz olmadığını söylemek gerekir. Yeni meydana gelmiş olan çarpışmalar Türklerle yapılan savaştaki kadar kanlı ve yıkıcı. Binlerce kişi kurban edildi ve savaşın sonu da görünmüyor”⁹⁹.

Savaşın tekrar başlamasıyla birlikte Türk hükümetinin gelişmelere karşı bir tavır alması kaçınılmazdı. Dolayısıyla İstanbul’daki politik hava da gazeteye yansıyor. 4 Temmuz tarihiyle İstanbul’dan alınan haberde, savaş haberinin İstanbul’da doğal olarak büyük heyecana sebep olduğu, Edirne’nin geri alınması için bunun büyük bir fırsat olduğuna dair sesler yükselmeye başladığı ifade ediliyordu. Tanin gazetesi mevcut durumu iyi kullanarak savaş tazminatı ödeme konusunda Türkiye’nin elinin güçlendirilmesi gerektiği üzerinde duruyor, bazı kabine üyeleri ise duruma biraz daha ılımlı yaklaşarak Türkiye’nin yeterince savaştığını belirtiyorlardı¹⁰⁰. Gazete bir gün sonra İstanbul’da yayınlanan yarı resmi bir bildiriye “*Türklerin Savaşa Katılacaklarına Dair Bazı İpuçları*” başlığıyla verirken, Türk ordusunun zor zapt edildiği, birçok çevrede Türkiye’nin kaybetmiş olduğu toprakları geri alması için acil harekete geçilmesi gerektiği kanısının olduğu ifade ediliyordu¹⁰¹. Bu şartlar altında Türk hükümetinin bir takım ciddi kararlar alması gerektiği aşikârdı. Birkaç gün sonra bu karar alınacak ve süreç hızlı bir şekilde gelişecekti.

“*Türkler Bulgarları Kovacaklar*” başlığıyla İstanbul’dan verilen haberde, Çatalca ve Bolayır’da bulunan Türk birliklerine Bulgarların elinde olan Osmanlı topraklarını geri almak için harekete geçme emri verildiği ifade ediliyordu. Verilen bilgiye göre Ergene hattına doğru yapılacak ilerleme için çok hızlı bir şekilde hazırlıklar tamamlanmıştı. Türkiye ve Bulgaristan arasındaki sınır müzakerelerinin başarısızlığı neticesinde, Türk hükümeti bir gece önce Bulgar orduları kumandanına bir nota göndererek, Ege kıyısındaki Enez’den Karadeniz kıyısındaki Midye arasındaki çizginin güneyinde bulunan tüm toprakları boşaltmaları istendi. Aksi halde, Türk birlikleri tarafından atılacakları deklere edildi. Türk ordusu başkumandanı İzzet Paşa sınıra gitmek üzere yola çıktı. Haberde ayrıca bu esnada Türk hükümeti ile Bulgarlarla mücadele eden müttefikler arasında anlaşmalar yapıldığına dair ifadeler yer veriliyordu. Buna göre Türklerle Sırpalar arasındaki anlaşma bir gün sonra yapılacaktı ve bu

⁹⁹ New York Times, *The New Balkan War*, Jul 4, 1913, s. 6.

¹⁰⁰ New York Times, *Turkish Jingoism Elated*, Jul 5, 1913, s. 3.

¹⁰¹ New York Times, *Hints Turkey May Jump In*, Jul 6, 1913, s. 3.

anlaşma Türklere Trakya'nın büyük bir kısmını vaad ediyordu. Öte yandan Türkler ve Yunanlılar arasındaki anlaşma müzakereleri de devam ediyor ve memnuniyet verici bir netice vereceğine inanılıyordu¹⁰². Bir sonraki gün Londra'dan alınan haber “*Türk Orduları Savaşa Yürüyor*” başlığıyla veriliyordu. *Daily Mail* gazetesinin İstanbul muhabiri bir gün önce savaş kararının bir ferman ilan edildiğini bildiriyordu. Diplomatik çevrelerde Türkiye ve Romanya arasında bir anlaşma olduğu, bu noktada Türk ordularının savunmada kalmayacağı, Ergene ırmağına kadar ilerleyeceği dillendiriliyordu¹⁰³. “*Türkiye Yeniden Savaşa Giriyor*” başlığı ile verilen ve Türkiye'nin savaşa girişiyle ilgili değerlendirmelerin yapıldığı haberde dikkat çeken tespitlere yer veriliyordu. Buna göre Balkanlarda savaşın ilk kesin ve ciddi tehdidi ortaya çıktığında, Türkiye bir yandan Romanya'dan yardım almayı denerken, öte yandan Yunanistan'ı Balkan liginden koparmaya çalışıyordu. Çok ilginç bir şekilde daha önce Çatalca çizgisine kadar gelen ve İstanbul'u tehdit etmeye başlayanlar, kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. En güçlüleri olan Bulgarlar Romanya'nın işgal tehdidi nedeniyle Avrupalı devletlere başvurdular. Türk hükümetinin de Romenlerle işbirliği içerisinde olduğu Yunanlılara bir plan teklif ettiği söyleniyor. Türkiye çok fazla şey alacak gibi görünmüyor. Birbiriyle çelişen Avrupalı devletlerin çıkarları Türkiye'nin tazyik altında kalmayacağını ve özellikle İstanbul'u muhafaza edeceğini gösteriyor. Zira büyük devletler başka bir devletin İstanbul'u alması konusunda anlaşmış değiller. Planlarında Türkiye'nin Balkan yarımadasından önemli derecede toprak almak gibi bir durum yok. Türkiye'ye ateşkes antlaşmasında belirtilenden daha fazlası verilebilir. Fakat asıl mesele Türkiye'nin uzun vadede elinde tutamayacağı kadar yerin onlara verilip verilmemesi meselesidir¹⁰⁴. Bu tür değerlendirmeler yapılırken, Osmanlı hükümeti de ciddi adımlar atmaya devam ediyordu.

New York Times gazetesinin 20 Temmuz tarihinde İstanbul'dan aldığı haberde, Babıali'nin Trakya ve Edirne'yi geri almak için orduya resmen emir verdiği ifade ediliyordu. Bu durumu büyük devletlere duyuran bir notada yeni Türk-Bulgar sınırının Meriç nehri olduğu bildiriliyordu¹⁰⁵. Nihayet 21 Temmuz tarihinde Türk ordusunun Edirne'ye girdiğine dair haber gazetede yer alıyordu.

¹⁰² New York Times, *Turks Will Oust Bulgars: Army Receives Orders to Advance and Reoccupy Lost Territory*, Jul 13, 1913, s. 2.

¹⁰³ New York Times, *Turkish Armies March to War*, Jul 14, 1913, s. 1.

¹⁰⁴ New York Times, *Re-Enter Turkey*, Jul 15, 1913, s. 6.

¹⁰⁵ New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, Jul 21, 1913, s. 1.

Sofya'dan gönderilen haberde Türk birliklerinin şehri savunan Bulgar askerleri ile yaptıkları kısa mücadele sonrasında şehre girdikleri ifade ediliyordu. İngiliz *Daily Mail*'den aktarılan habere göre ise Enver Paşa Türk süvari birliğinin başında Edirne'ye varmıştı. 2000 kişilik iki Bulgar taburunun Türklere karşı direnmeme emri aldığı ifade ediliyordu¹⁰⁶. Edirne'nin tekrar Türklerin eline geçmesi Avrupalılar arasında tepkilere sebep olmuştu. Bu konuyla ilgili gazetede bir yorumda, Edirne'nin tekrar Türklerin eline geçmesinin büyük devletlerin Balkanların durumunu kötü bir şekilde yönetmelerinden kaynaklanan üzücü bir durumu olduğu ifade ediliyordu. Türklere karşı açık önyargılarla kaleme alındığı anlaşılan yazıda, Sultan'ın birliklerinin tekrardan oradan kovulmaları gerektiği, zira yarımada'nın o bölgesinde Türk birliklerinin bulunmasının Londra Anlaşması'nın maddelerinin kesin ihlali olduğu ileri sürülüyordu. Yazının devamında müttefiklere daha yeni verilmiş olan o bölgelerden herhangi birinin Türkler tarafından işgalinin kalıcı barış ümidini ortadan kaldıracığı ileri sürülüyor ve Edirne'nin arkası gelmeyen Bulgar, Sırp ve Yunan saldırılarına maruz kalacağı ön görülüyordu¹⁰⁷. Benzer endişelerle kaleme alınan "*Türkiye'nin İlerleyişi Büyük Devletleri Korkutuyor*" başlıklı ve Londra menşeli başka bir yazıda, İstanbul'da yayınlanan Edirne'nin tekrar ele geçirildiğine dair resmi bildirin yayımlanmasının Avrupa'daki diplomatik çevrelerde büyük telaş yarattığı ifade ediliyordu. Türklerin ilerleyişinin durdurulması konusunda büyük devletlerin özellikle İngiltere ve Rusya'nın birlikte hareket edip etmeyecekleri tartışma konusu yapılıyordu¹⁰⁸. Bu sırada Avrupalı devletlerin endişesini arttıracak bazı şayialar da özellikle Bulgarlar tarafından duyuruluyordu. Filibe ve Cumayibala'nın Türkler tarafından ele geçirildiği ileri sürülüyor, Bulgar Kralı da büyük devletlere başvurarak Türk ilerleyişinin durdurulmasını istiyordu¹⁰⁹. Öte yandan Costanza'dan gönderilen bir telgrafta Türk birliklerinin Trakya'da bir mezalim savaşı sürdürdükleri Tekirdağ ve Malkara bölgesinde Rum ve Ermenileri katlettikleri iddia ediliyordu¹¹⁰. Bu tür haberler muhtemelen büyük devletlerin duruma daha ciddi yaklaşımlarını sağlamaya yönelikti. Oluşturulan bu hava duruma daha ciddi yaklaşılmasını sağlayacaktı.

¹⁰⁶ New York Times, *Onrushing Turks Take Adrianople*, Jul 21, 1913, s. 1.

¹⁰⁷ New York Times, *An Error Of The Powers*, Jul 22, 1913, s. 6.

¹⁰⁸ New York Times, *Turkey's Advance Scares Powers*, Jul 23, 1913, s. 1.

¹⁰⁹ New York Times, *Turks Reported At Philippopolis*, Jul 25, 1913, s. 2.

¹¹⁰ New York Times, *Turks Massacre Greeks In Thrace*, Jul 28, 1913, s. 3.

8 Ağustos'ta Londra'dan alınan bilgiye göre, Avrupalı devletlerin temsilcileri Osmanlı kuvvetlerinin ele geçirdiği Edirne'deki kaleyi boşaltmaya onları mecbur etmek için ilk önlem olarak İstanbul'da bir toplantı yaptı. Türk hükümetinden taraflar arasında Londra'da imzalanan eski anlaşmaya saygı gösterilmesi talebinde bulunuldu. Diplomatik çevrelerde ise büyük devletlerin bu tavrının Bulgaristan ve Türkiye arasındaki düşmanlığı gereksiz yere arttıracığından bahsediliyordu¹¹¹. Bu tartışma devam ediyorken, Romanya'nın Bulgaristan'ı Sofya'yı işgal etme tehdidi neticesinde Bulgaristan dize geliyor ve Balkan müttefikleri arasında barış yapılma ihtimali doğuyordu. Londra'dan alınan haber bu durumu doğruluyor, Türklerin ise son dakikaya kadar Edirne'yi bırakma niyetinde olmadığı, bunun için İngiltere ve bazı devletlerin harekete geçmesi gerektiği, ancak hiçbir devletin de buna çok niyetinin olmadığı ifade ediliyordu¹¹². Türk hükümetine yaptırım uygulama tartışmaları devam ederken müttefikler 10 Ağustos tarihinde Bükreş'te barış imzalıyor. Barış delegasyonuna nişanların verildiği, top atışları ve şükür ayini yapılan barış neticesinde Balkanlı müttefikler problemlerini çözmüşlerdi¹¹³. Ancak Türk askerlerinin ilerleyişi bir tehdit olarak ortadaydı. 12 Ağustos tarihli bir haber de büyük devletlerin kendi aralarındaki çıkar çatışmasının Balkan meselesini çözümsüzlüğe taşıdığını, bu durumun da sadece Türkiye'ye yaradığı ifade ediliyordu¹¹⁴. Bu tartışmalar yaşanırken, Türk birlikleri daha önce kaybettiği yerleri ele geçirmeye devam ediyordu.

19 Ağustos'ta Londra'dan verilen haberde, Bulgaristan ve Türkiye arasındaki durumun tehlikeli olmaya başladığı, sadrazam Said Halim Paşa'nın Edirne'nin 25 mil güneyindeki Dimetoka'yı ve Meriç nehrinin sağ tarafındaki stratejik diğer noktaları Türklerin ele geçirdiğini kabul ettiği belirtiliyordu. Bunun sadece nehrin sağ kıyısı boyunca uzanan demiryolunun korunması amacıyla yapıldığını ifade eden Said Halim Paşa Türk birliklerinin Dedeoğaç ve Gümülcine'yi işgal etmediğini belirtiyordu. Haberde Babıali'nin Edirne'yi terk etmeye dair en küçük bir niyet göstermediği, Enver Paşa'nın Edirne'de 250 bin kişilik ordusu olduğu daha sonra bu sayının 400 bine çıkartılacağı gibi ifadelere yer veriliyordu. Yine Said Halim Paşa tekbibine rağmen, Bulgar hükümetinin Sofya'daki yabancı elçiliklere verdiği bir notada Türklerin Meriç nehrinin 35

¹¹¹ New York Times, *Powers To Coerce Turkey: Take First Steps to Compel Her to Evacuate Adrianople*, Aug 8, 1913, s. 3.

¹¹² New York Times, *Balkans At Peace; Bulgaria Yields*, Aug 7, 1913, s.1.

¹¹³ New York Times, *Allies Sign Peace; Turkey Obstinate*, Aug 11, 1913, s.1.

¹¹⁴ New York Times, *Powers At Odds Over the Balkans*, Aug 12, 1913, s.1.

mil batısına ulaştığı Kırcalı ve Gümülcine'ye doğru gittiği ileri sürülüyordu¹¹⁵. Bu sırada Bulgar hükümetine Türkiye'nin Londra Antlaşması'na uymaya zorlanacağına dair karar alındığı bildiriliyor¹¹⁶, İstanbul'dan verilen haberde ise, Bakanlar Kurulu'nun toplanarak devletlere birer nota göndereceği belirtiliyordu. Nota ile Türkiye'nin Edirne'nin Osmanlı hükümetine verilmesi karşılığında Meriç nehrinin batısında kalan tüm arazinin boşaltılması konusunda gönüllü olduğu ilan ediliyordu¹¹⁷. Türk hükümetinin tavrı bu şekildeyken, Bulgarların bir süre sonra adeta geri adım attıklarını gösteren bir haber gazeteye yansıyor. 30 Ağustos tarihli gazetede yer alan habere göre Bulgar kabinesinin yaptığı sekiz saatlik toplantının ardından, Bulgaristan'ın Türkiye ile doğrudan müzakerelere girişmesi gerektiğine karar verildi¹¹⁸. Bu Bulgaristan'ın tam anlamıyla geri adım attığı anlamına geliyordu. 31 Ağustos'ta İstanbul'dan alınan habere göre Bulgaristan iki ulus arasındaki bütün problemlerin çözümü için yetkililerini Türk başkentine göndereceğini Türk hükümetine resmen bildirmişti¹¹⁹. Bu yakın zamanda Türk ve Bulgar yetkililer arasında bir mutabakat yapılacağı anlamını taşıyordu. Bir süre sonra iki ülkenin barış delegasyonları bir araya gelecek ve anlaşma yolları arayacaklardı.

Bu çerçevede 16 Eylül tarihi ile gazeteye yansıyan bir habere göre, sınır meselesi ile ilgili başlıca hususlar konusunda Türk ve Bulgar barış delegasyonu arasında bir anlaşma yapıldığı resmen İstanbul'da duyurulmuştu. Buna göre Bulgaristan Londra Antlaşması ile kendisine verilen Trakya topraklarının büyük kısmını kaybediyordu. Anlaşmaya göre Türkiye ise Edirne'nin yanı sıra Kırkkilise ve Meriç nehrinin doğusu ile batı tarafından bir kısım toprağa sahip olacaktı. Haberde Bulgarların boşuna büyük devletlerin müdahalesiyle daha iyi şartlarda barış yapmayı ümit ettikleri ifade ediliyordu¹²⁰. Bir sonraki gün İstanbul'dan alınan habere göre Bulgar barış delegasyonu Türk baskısına dayanamayarak Kırkkilise'nin Osmanlı toprağı olarak kalmasına razı oldu¹²¹. Nihayet 18 Eylül'de verilen habere göre Türk ve Bulgar yetkililer arasında bir

¹¹⁵ New York Times, *Yet Another War Threatens Bulgars: Situation with Turkey Critical-Ottomans Occupy*, Aug 19, 1913, s. 5.

¹¹⁶ New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, Aug 20, 1913, s. 1.

¹¹⁷ New York Times, *Seeks Only Adrianople: Turkey Willing to Evacuate All Territory West of the Maritza*, Aug 20, 1913, s. 4.

¹¹⁸ New York Times, *Bulgars In Fear Of Turks: The Cabinet to Negotiate to Prevent an Invasion*, Aug 30, 1913, s. 4.

¹¹⁹ New York Times, *Baş sayfa, Başlıksız*, Aug 31, 1913, s. 1.

¹²⁰ New York Times, *Turks Get Adrianople*, Sep 16, 1913, s. 3.

¹²¹ New York Times, *Bulgars Again Give Way*, Sep 17, 1913, s. 3.

protokol imzalanmıştı. Resmi bildiriyle Trakya'da Türkiye ve Bulgaristan arasındaki sınır probleminin çözüldüğü ifade ediliyordu. Buna göre sınır Meriç nehrinin ağzından başlayıp Karadeniz kıyısındaki Midye'de sona eriyordu. Türkiye Edirne, Dimetoka ve Kırkkilise'yi alırken, Bulgarsitan Tırnova, Mustafa Paşa ve Ortaköy'ü elinde tutuyordu. Azınlıklarla ilgili bir prensip anlaşması yapıldığı da bu resmi bildiride ifade ediliyordu¹²². Bu protokol sonrasında Türk ve Bulgar tarafları nihai barış antlaşması imzalayacaklardı. Bu sırada Türk ve Bulgarlar arasında bir ittifak yapılarak, Yunanistan'a karşı saldırılacağına dair iddiaların da gazetede yer aldığını dikkati çekmektedir¹²³. Daha da ileri gidilerek, Balkanlarda büyük bir kriz olduğu, Osmanlı hükümetinin eski müttefikler arasındaki anlaşmazlıklardan mümkün olduğu kadar faydalanmak adına bu krizi arttırdığı ileri sürülüyordu. Üstelik Türkiye'nin Anadolu'dan asker topladığı, Tripoli'den yeni dönmüş olan bir subayın Trakya'da Bulgarlara karşı ayaklanma başlatmak üzere harekete geçtiği iddia ediliyor, Atina'daki birçok kişinin Yunanistan'ın Türkiye ile bir savaşın eşiğinde olduğuna inandığı ifade ediliyordu¹²⁴. Bu tür söylentiler gazete sütunlarına yansırken, Türk ve Bulgar hükümetlerinin barış antlaşması imzalandığı haberi 30 Eylül tarihli gazetede yerini alıyordu¹²⁵. Böylelikle iki aşamalı bu çetin savaş sona ermiş oluyordu. Neredeyse bir yıl süren bu savaşın birinci aşaması Türk halkının o güne kadar görmediği hızlı mağlubiyetler silsilesiyle sonuçlanmıştı. Balkan müttefikleri arasında çıkan anlaşmazlıklar neticesinde savaşın tekrar başlamasıyla Türk hükümeti Edirne gibi önemli bir şehri geri almış oluyordu.

Sonuç

Türk tarihinin büyük felaketlerinden biri olarak görülen Balkan Savaşları sonucunda Türkler, Anadolu'dan sonra ikinci anayurt haline getirmiş oldukları Balkan topraklarının büyük bir bölümünü bırakmışlardı. Balkan müttefikleri ile girilen savaş neticesinde yüz yıllardır Türk toprağı haline gelmiş olan Balkan coğrafyası terk edilmiş oluyordu. Balkanlarda cereyan eden bu süreç Türk ve Balkan milletleri için ne kadar önemliyse, dünyanın büyük devletleri için de o kadar önemliydi. Nitekim bu bölgedeki mücadele mikro ölçekte bir dünya savaşı provası niteliği taşıyordu. Bu sebeple bütün dünya kamuoyu tarafından

¹²² New York Times, *Bulgar-Turkish Protocol*, Sep 18, 1913, s. 3.

¹²³ New York Times, *Turkish-Bulgar Alliance?*, Sep 23, 1913, s. 8.

¹²⁴ New York Times, *Turks Again Belligerent: New Balkan Crisis*, Sep 26, 1913, s. 3.

¹²⁵ New York Times, *Sign Peace With Bulgars*, Sep 30, 1913, pg. 5.

yakından takip ediliyordu. Dünya gazeteleri özellikle Avrupa'nın büyük gazeteleri savaşı yakından takip ediyor, cephelere savaş muhabirlerini gönderiyor ve kamuoylarını aydınlatıyorlardı. Amerika'nın en önemli gazetelerinden biri olan *New York Times* da özellikle İngiltere'den aldığı haberlerle savaşı kendi kamuoyuna aktarıyordu.

Amerika'nın köklü gazetelerinden biri olan *New York Times* savaşın her aşamasını neredeyse gün be gün takip etmiştir. Savaş öncesinde ve savaş esnasındaki gelişmeleri, haber niteliğindeki bilgileri düzenli bir şekilde okuyucularına sunmuştur. Burada özellikle gelişmelerle ilgili yapılan yorumlarda gazetenin klasik batı mantığı ile önyargılı haberler verdiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Bilhassa savaşın sebepleri üzerinde durulan yazılarda daha ziyade Osmanlı devlet yöneticilerinin suçlandığı, Balkan milletlerinin haklı gösterilmeye çalışıldığı hissedilmektedir.

Öte yandan Balkan Savaşları'nın Türkler için yıkıcı sonuçlarından biri olan göç meselesine ise neredeyse hiç değinilmemiş olduğu söylenebilir. Bununla birlikte genellikle savaş muhabirleri ve İstanbul muhabirlerinden alınan haberlerde savaşın korkunç yüzünü gösteren, katliamlar, ölümler, salgın hastalıklar gibi hususlara dikkat çekildiği görülmektedir. Zaman zaman Türk ordusunun yenilgileri üzerine değerlendirmelerin yapıldığı gazetede, Osmanlı Devleti'nin o dönemdeki durumuna dair fikirlerini ve Türklere karşı bakışlarını sezmeğe mümkündür. Sonuç olarak Amerika'nın bu önemli gazetesi savaşı yakından takip ederek okuyucularına aktarmış ve Amerikan kamuoyundaki Balkan milletleri ve Türk imajının şekillenmesini sağlamıştır.

KAYNAKÇA

New York Times, *Declares War Is Certain: Representative of a Balkan State Predicts Speedy Outbreak*, Oct 6, 1912.

New York Times, *75.000 Greeks May Return: That Number of Residents of America Are Affected*, Oct 6, 1912.

New York Times, *Turkey's Foes Ask Much: Paris Questions Whether Turkey Will Yield Enough*, Oct 7, 1912.

New York Times, *War Declarations To-Day.: States Said to be in Perfect Accord -- Powers Taking Precautions*, Oct 10, 1912.

New York Times, *Turks Howl For War, Mob of Students Breaks the Windows of the Grand Vizierate*, Oct 11, 1912.

New York Times, *Turkey Recalls Ministers: Bulgaria Has Massed 250,000 Men in Readiness to Invade Thrace*, Oct 16, 1912.

New York Times, *Bulgars Shell Adrianople; Part of City Aflame*, Oct 26, 1912.

New York Times, *See Doom Of Turkey Sounded: Europe Staggered by the Balkan States' Successes*, Oct 27, 1912.

New York Times, *Bulgars Gained Great Victory; Turks Fleeing*, Oct 31, 1912.

New York Times, *Bulgars Rush For Final Blow At Turk's Power*, Nov 03, 1912.

New York Times, *Admitting Crushing Defeat, the Muslim Appeals to Europe to Save Him*, Nov 4, 1912.

New York Times, *To Bar Bulgars From Capital; Powers Discuss Joint Occupation of Constantinople*, Nov 11 1912.

New York Times, *Turks Revolt; War May Go On; Nazım is Slain*, Jan 24, 1913.

New York Times, *Sultan Deposed, is London Rumor*, Jan 25, 1913.

New York Times, *Balkan Massacres Cost 35,000 Lives: London Times Correspondent Says*, Jan 29, 1913.

New York Times, *Turkish Cabinet Ready To Give Up: Grand Vizier Is Visiting Foreign Embassies*, Feb 17, 1913.

New York Times, *Will Cede Adrianople: Turkey Wants to Renew Negotiations and Solicits Offices of Russia*, Feb 28, 1913.

New York Times, *Fears Scutari Massacre: Correspondent of English Paper Says the Allies Threaten It*, Mar 11, 1913.

New York Times, *Adrianople Carnage Worst Of The War: Allies Lost 30 Per Cent. of the Troops Engaged*, Mar 31, 1913.

New York Times, *Turkey Accepts The Powers' Terms: Agrees Unreservedly to Peace Plans*, Apr 2, 1913.

New York Times, *Balkan-Turkish Armistice: One Report Says It Is for Three Days, Another for Ten Days*, Apr 16, 1913.

New York Times, *Allies Sign Armistice: All but Montenegro Conclude a Truce with Turkey*, Apr 21, 1913.

New York Times, *Bulgarians Expect New War At Once: Believe Hostilities with Servia Imminent*, May 29, 1913.

New York Times, *Turks Will Oust Bulgars: Army Receives Orders to Advance and Reoccupy Lost Territory*, Jul 13, 1913.

New York Times, *Powers To Coerce Turkey: Take First Steps to Compel Her to Evacuate Adrianople*, Aug 8, 1913.

New York Times, *Yet Another War Threatens Bulgars: Situation with Turkey Critical-Ottomans Occupy*, Aug 19, 1913.

New York Times, *Seeks Only Adrianople: Turkey Willing to Evacuate All Territory West of the Maritza*, Aug 20, 1913.

New York Times, *Bulgars In Fear Of Turks: The Cabinet to Negotiate to Prevent an Invasion*, Aug 30, 1913.

New York Times, *Allies to Fight on Till Scutari Falls*, Apr 6, 1913.

New York Times, *America's Interest In The Balkan War*, Oct 13, 1912.

New York Times, *Bulgars May Plant Cross on St. Sophia*, Nov 4, 1912.

New York Times, *The Balkan War Scare*, Oct 2, 1912.

New York Times, *The Balkan Forces*, Oct 3, 1912.

New York Times, *How The Crisis Originated*, Oct 3, 1912.

New York Times, *The Turkish Awakening*, Oct 7, 1912.

New York Times, *Turks Still Expect War*, Oct 8, 1912.

New York Times, *The Balkan War*, Oct 10, 1912.

New York Times, *Turkey Is Now Aggressive*, Oct 14, 1912.

New York Times, *Balkan Armies Invade Turkey*, Oct 19, 1912.

New York Times, *Great Battle Due Around Adnianople*, Oct 22, 1912.

New York Times, *Big Servian-Turkish Battle Near*, Oct 23, 1912.

New York Times, *The Peace Of Europe*, Oct 28, 1912.

New York Times Gazetesi'nin Gözüyle Balkan Savaşları

- New York Times, *Where Is the Turkish Army?*, Oct 29, 1912.
New York Times, *A Bloody War*, Oct 31, 1912.
New York Times, *Great Alarm in Stamboul*, Nov 04, 1912.
New York Times, *Ferdinan May Be Emperor*, Nov 5, 1912.
New York Times, *Turks Losess Enormous*, Nov 7, 1912.
New York Times, *Three Bulgar Columns Near Istanbul*, Nov 7, 1912.
New York Times, *Sultan Ready to Flee*, Nov 7, 1912.
New York Times, *Final Battle May Begin Today*, Nov 7, 1912.
New York Times, *Selaniko Falls Turks Massacre*, Nov 9, 1912.
New York Times, *Stamboul Hears Cannon All Day*, Nov 17, 1912.
New York Times, *Fighting for Peace*, Dec 16, 1912.
New York Times, *The First Proposals*, Dec 17, 1912.
New York Times, *Adrianople's State Desperate*, Jan 10, 1913.
New York Times, *Powers' Note Warns Turkey*, Jan 18, 1913.
New York Times, *Turkey Yields Ending the War*, Jan 23, 1913.
New York Times, *Turkish Troops Fight Before Foe*, Jan 30, 1913.
New York Times, *Fierce Attack on Adrianople*, Feb, 4 1913.
New York Times, *Importance of Gallipoli*, Feb 6, 1913.
New York Times, *Is Turkey Yielding?*, Feb 25, 1913.
New York Times, *Greeks Take Yanina and 32.000 Troops*, Mar 7, 1913.
New York Times, *Powers Fix Terms of Balkan Peace*, Mar 23, 1913.
New York Times, *Forts Outside Adrianople Fall*, Mar 26, 1913.
New York Times, *Adrianople Won By The Allies*, Mar 27, 1913.
New York Times, *The Fall of Adrianople*, Mar 27 Mar, 1913.
New York Times, *60.000 Turks Are Prisoners*, Mar 30 Mar, 1913.
New York Times, *Allies Piercing Tchatalja Lines*, Mar 30 Mar, 1913.
New York Times, *Allies Rebuff the Powers*, Apr 6, 1913.
New York Times, *Powers Give Way Again to Allies*, Apr 10, 1913.
New York Times, *Final Desperate Attack*, Apr 24, 1913.
New York Times, *Scutari's Long Defense*, Apr 24, 1913.
New York Times, *Scutari's Fall Alarms Europe*, Apr 24, 1913.
New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, May 02, 1913.
New York Times, *Greco-Bulgarian Friction*, May 12, 1913.
New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, May 19, 1913.
New York Times, *An Intra-Balkan War?*, May 28, 1913.
New York Times, *Balkan Foes Sign Treaty of Peace*, May 31, 1913.

Fikrettin Yavuz

- New York Times, *Bulgars Win First Fight of New War*, Jul 1, 1913.
New York Times, *The New Balkan War*, Jul 4, 1913.
New York Times, *Turkish Jingoism Elated*, Jul 5, 1913.
New York Times, *Hints Turkey May Jump In*, Jul 6, 1913.
New York Times, *Turkish Armies March to War*, Jul 14, 1913.
New York Times, *Re-Enter Turkey*, Jul 15, 1913.
New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, Jul 21, 1913.
New York Times, *Onrushing Turks Take Adrianople*, Jul 21, 1913.
New York Times, *An Error Of The Powers*, Jul 22, 1913.
New York Times, *Turkey's Advance Scares Powers*, Jul 23, 1913.
New York Times, *Turks Reported At Philippopolis*, Jul 25, 1913.
New York Times, *Turks Massacre Greeks In Thrace*, Jul 28, 1913.
New York Times, *Balkans At Peace; Bulgaria Yields*, Aug 7, 1913.
New York Times, *Allies Sign Peace; Turkey Obstinate*, Aug 11, 1913.
New York Times, *Powers At Odds Over the Balkans*, Aug 12, 1913.
New York Times, *Baş Sayfa, Başlıksız*, Aug 20, 1913.
New York Times, *Baş sayfa, Başlıksız*, Aug 31, 1913.
New York Times, *Turks Get Adrianople*, Sep 16, 1913.
New York Times, *Bulgars Again Give Way*, Sep 17, 1913.
New York Times, *Bulgar-Turkish Protocol*, Sep 18, 1913.
New York Times, *Turkish-Bulgar Alliance?*, Sep 23, 1913.
New York Times, *Greeks Refuse the Armistice; Other Sign It*, Dec 04,
1912.
New York Times, *Turks Again Belligerent: New Balkan Crisis*, Sep 26,
1913.
New York Times, *Young Greeks in America Rush Home to Fight*, Oct 19,
1912.
New York Times, *War Declared; Battle Raging in the Balkans*, Oct 9,
1912.
New York Times, *Bulgars Take 2 Outer Forts at Adrianople*, Oct 24,
1912.
New York Times, *Armistice Till April 23*, Apr 18.
New York Times, *War Suspended After Turkey Sues Peace*, Nov 14,
1912.

New York Times Gazetesi'nin Gözüyle Balkan Savaşları

ALLEYNE, Mark D., *News Revolution: Political and Economic Decisions About Global Information*, St. Martin's Press, New York 1997

AYDIN, Mithat, *Balkanlarda İsyân, Osmanlı İngiliz Rekabeti*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

BARTLETT, Ellis Ashmead, *With The Turks in Thrace*, London, 1913.

ÇALIK, Ramazan, *Alman Kaynaklarına Göre II. Abdülhamit Döneminde Ermeni Olayları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

DAVIS, Edmar, *History of The New York Times 1851-1921* New York 1921.

GIBBS, Philip and Bernard Grant, *The Balkan War Adventures of War with Cross and Crescent*, Boston Small, Maynard and Company, 1913.

HALL, Richard, *Balkan Savaşları 1912-1913, I. Dünya Savaşı'nın Provası*, Çev. M. Tanju Akad, İstanbul, 2003.

HOLT, Michael F., *The Rise and Fall of the American Whig Party: Jacksonian Politics and the Onset of the Civil War*, Oxford University Press, 1999.

http://en.wikipedia.org/wiki/The_New_York_Times, 11.12.2012.

JELAVIC, Barbara, *Russia's Balkan Entanglements 1806-1914*, Cambridge University Press, 1991.

KOHN, Bobo, *Journalistic Fraud How the New York Times Distorts the News and Why It Can No Longer Be Trusted*, Nashville Tennessee WND Books, USA. 2003.

LAUZAN, Stephan, *Osmanlı'nın Bozgun Yılları-Hastanın Başucunda Kırk Gün Kırk Gece-*, çev. Seyfettin Ünlü, Beyan Yayınları, İstanbul.

OKUR, Mehmet, "The Times Gazetesi'ne Göre Balkan Savaşları ve İngiltere'nin Politikası", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, XII/2 (Kış 2012), s. 183-197.

PAYNE, George Henry, *History of American Journalism*, New York, London, d. Appleton and Company, 1920.

SHRIVASTAVA, K.M., *News Agencies: From Pigeon to Internet*, New Dawn Press Group, New Delhi, 2007.

TODOROVA, Maria, *Balkanları Tahayyül Etmek*, çev. Dilek Şendil, İstanbul İletişim Yayınları, 2003.

WAWRO, Geoffrey, *The Franco-Prussian War, The German Conquest of France in 1870-1871*, Cambridge University Press, New York 2003.

Fikrettin Yavuz

YETİŞGİN, Memet, “Batı Basınından Osmanlı Devleti’ne Yaklaşımlar ve Osmanlıların Bu Yaklaşımlara Tepkileri”, Sayı: 28, *OTAM*, 2010, Sayfa: 119-162.